

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Vanhan ajan iltamat k-65

2.10.2010

Tapanilan työväentalolla

Ikääntyneelle väestölle tuotettu tapahtuma

Anne-Katariina Pääkkönen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma 240 op

Kevät 2011

Työn tekijä Anne-Katariina Pääkkönen	Sivumäärä 50 ja 7 liitettä
Työn nimi Vanhan ajan ilamat k-65 Ikääntyneelle väestölle tuotettu tapahtuma	
Ohjaava(t) opettaja(t) Lehtori Miia Leinonen, Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Anne-Katariina Pääkkönen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on iltamaperinteen elvyttäminen. Opinnäytetyö pohjautuu yli 65-vuotiaille suunnattuun iltamatapahtumaan, nimeltään Vanhan ajan ilamat k-65, joka järjestettiin Tapanilan työväentalolla 2. lokakuuta 2010. Iltamien ohjelmasisältöön kuului kansan- ja murrelauluja, tangoja ja iskelmiä kvartetin säestämänä. Iltamien aluksi laulettiin Esittelylaulu vuorolauluna yhdessä yleisön kanssa, ja myöhemmin myös iltamayleisö lauloi pari yhteislaulua iltamien käsikirjoituksen mukaisesti. Ohjelman käsikirjoitus sisälsi myös stand up- komediaa, suullista perimätietoutta sekä yleisöltä kysytyjä Suomen eri paikkakuntien omia vanhan ajan arvoituksia. Iltamien päätteeksi järjestettiin yleisötanssit, ja iltamien juontaja arpoi kolme sponsorilahjoituksena saatua kirjaa 1950-luvulta, jotka ilahduttivat paikalle saapunutta 65- 89-vuotiasta iltamayleisöä.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan taiteen- ja kulttuurin pienyrittäjän näkökulmasta niitä haasteita ja asioita, joita tuottajan on huomioitava suunnitellessaan erityyppisiä iltamia ikääntyneelle väestölle. Lisäksi valotetaan taiteen- ja kulttuurin alan pienyrittäjän työnkuvaa: iltamien sisältö- ja tapahtumatuottamista, tekijänoikeudellisia asioita sekä rahoituksen hankkimista tapahtumalle. Opinnäytetyössä selvitetään, mitä tutkimuskyselyyn vastanneet 65- 89-vuotiaat iltamissa olleet ikääntyneet vastasivat kysymyksiin iltamien tiedottamisesta -, ajankohdasta -, hinnasta - ja ohjelman sisällöstä. Heidän antamiensa vastausten perusteella on mahdollista jatkaa vanhan ajan iltamien kehitystyötä myöhemmin. Toteutettujen iltamien tuottamisesta saatujen kokemusten ja tutkimuskyselyn vastausten perusteella iltamaperinteen ja iltamien historian tuntemus ovat oleellinen lähtökohta iltamien tuottamisen kannalta jatkossa. Tämän vuoksi opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pohjautuu kattavaan historialliseen näkökulmaan, ja opinnäytetyössä tarkastellaan pääpiirteittäin suomalaista iltamaperinnettä 1880-luvulta alkaen 1950-luvun loppuun asti.</p> <p>Iltamien yleisölle suunnatun tutkimuskyselyn tulosten perusteella opinnäytetyössä on päädytty seuraaviin johtopäätöksiin. Lipun hinnaksi 10- 12 euroa on sopiva yrittäjän näkökulmasta, sillä tapahtumatuottaja voi kartoittaa ja hakea kaikkia mahdollisia julkisia ja säätiöpohjaisia rahoittajia tapahtumalle. Lisäksi iltamatapahtuman kokonaispaketin myyminen yrittäjän näkökulmasta käypään hintaan suoraan ikääntyneiden taide- ja kulttuurin virkistystoiminnan organisaatioille, ikääntyneiden asumisyksiköihin ja eläkeläisjärjestöihin, on vartenotettava iltamatapahtuman tuotteistamiseen ja markkinointiin liittyvä hinta-aspekti yksityisyrittäjän näkökulmasta. Iltamien yleisölle suunnatun tutkimuskyselyn avoimiin vastauksiin pohjautuen, toiminnallisen tutkimukseni uusina tutkimustuloksina voidaan pitää seuraavia seikkoja: Osa ikääntyneistä haluaa selvästi olla itse osallisena - neuvonantajina ja aktiivisina osallistujina - taide- ja kulttuuritoimintojen esittävän taiteen puolella. Ikääntyneet haluavat yleisötanssien olevan osana iltamien ohjelmaa, erityisesti valsseja halutaan tanssi-iltamiin. Ikääntyneet haluavat iltamiin selvästi uudenlaista ohjelmaa ja ex tempore -elämyksiä mutta kokevat samalla myös perinteiset ohjelmanumerot tärkeiksi.</p>	
Asiasanat iltamaluokittelut, hinnoittelu, ikääntyminen, yhteislaulut, tanssi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Cultural Management Programme

ABSTRACT

Author Anne-Katariina Pääkkönen	Number of Pages 50 and 7 appendices
Title Old-style social evening R65 - An event produced for elderly people	
Supervisor(s) Miia Leinonen, Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor Anne-Katariina Pääkkönen	
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this operational thesis is to revive the old tradition of social evenings. The thesis is based on such an evening directed for people over 65. It was called Old-style social evening R65, and it was arranged at the Tapanila community hall on 2nd October 2010. The programme contained folk songs, dialect songs, tangos and pop songs accompanied by a quartet. The evening began by a song of presentation which was sung as a dialogue with the audience; later the audience sang a couple of sing-alongs according to my manuscript. The script also included stand-up comedy, oral tradition and old-time riddles to the audience from different Finnish localities. The evening closed with a dance, and the host raffled three books from the 1950s, obtained as a sponsorship contribution, which thrilled the 65-89-year-old audience.</p> <p>In this thesis, it is examined- from the viewpoint of an entrepreneur of arts and culture - the challenges and issues which a producer must consider when s/he plans different social evenings for an elderly audience. The job description of an entrepreneur of arts and culture is also illustrated: the content and event production in social evenings; copyright issues, and the procurement of funding for the event. The research problem was to investigate what the 65-89-year-olds who had participated in my social evening and replied to my research questionnaire said about the questions concerning information on the event; its timing; its price, and the content of the programme. Based on their replies, it will be later possible to continue to develop the old-style social evenings.</p> <p>In addition to the experiences gained on the social evening produced and the results from a research questionnaire, knowledge of the social evening tradition and history will also be a vital point of departure for the production of the social evenings in the future. This is why the theoretical framework of the thesis is based on an extensive historical viewpoint, and the main features of the Finnish social evenings tradition are examined from the 1880s to the end of 1950s.</p> <p>Based on the results of the research questionnaire directed to the audience of the social evenings, the following conclusions are drawn in my thesis.</p> <p>From the viewpoint of an entrepreneur, the ticket price of 10- 12 euros is suitable, because an event producer can chart and seek all possible public and trust-based financiers for the event. Additionally, from the viewpoint of an entrepreneur, selling the total package of a social evening at a reasonable price directly to the recreational arts and cultural organizations of the aged; the residential units of the aged, and pensioner organizations is a worthwhile price aspect related to the productisation and marketing of the social evening. Based on the open replies of the research questionnaire directed at the audience of the social evening, the following may be considered the new findings of my operational study: Some of the aged clearly wish to be participants - advisers and active participators - in the performing arts of the arts and cultural activities. The aged wish that audience dance is on the programme of a social evening, and particularly the waltz is desired. The aged clearly wish to have new types of programme and ex tempore experiences but they also feel that the traditional routines are important.</p>	
Keywords social evening classifications, pricing, aging, sing-alongs, dance	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ILTAMIEN HISTORIAA	9
2.1 Syntyvaiheiden kautta 1800-luvun lopulta 1960-luvun kuihtumiseen	9
2.2 Iltamaluokittelut	12
3 ILTAMIEN MARKKINOINTI JA TEKIJÄNOIKEUKSIIN LIITTYVIÄ NÄKÖKOHTIA	16
3.1 Iltamatuottajan erottautumisstrategioita ja iltamien hinnoittelu	16
3.2 Inhimillisen pääoman ja suhdetoiminnan merkitys iltamatuottajalle	18
3.3 Iltamien markkinointi	19
3.4 Yksityinen ammatinharjoittaja, taiteilija vai yrittäjä	20
3.5 Kulttuuritoiminnan tukeminen: avustukset ja sponsorointi	22
3.6 Tekijänoikeuslainsäädäntöön liittyviä näkökohtia	24
4 KULTTUURI ELÄMÄNKAAREN EHEYTTÄJÄNÄ	26
4.1 Ihmisen iän eri määritelmiä	26
4.2 Taiteen eheyttävä voima ja tanssin suosio ikääntyneiden parissa	28
4.3 Ikääntyneet neuvonantajina	30
5 ILTAMIEN TOTEUTTAMINEN	31
6 TAPAHTUMAA KOSKEVA KYSELY JA JOHTOPÄÄTÖKSET VASTAUKSISTA	35
7 ILTAMIEN KRIITTISTÄ ARVIOINTIA JA TULEVAISUUDEN POHDINTAA	41
LÄHTEET	48
LIITTEET	51
LIITE 1	51
LIITE 2	52
LIITE 3	53
LIITE 4	54
LIITE 5	55
LIITE 6	56
LIITE 7	57

1 JOHDANTO

Mihin iltamaperinne hiipui suomalaisesta yhteiskunnastamme 1960-luvulla? Yksi syy lienee ainakin se, että erilaiset kaupalliset huvittelumuodot alkoivat saada jalansijaa ihmisten keskuudessa 1940-luvun loppupuoliskolla ja 1950-luvulla. Säännölliset televisiolähetykset alkoivat vuonna 1957, ja tämän jälkeen sähköisen joukkoviestinnän ja median kukoistuskausi on vain kehittynyt ja jatkunut yhteiskunnassamme. Toiseksi, perinteinen iltamatoiminta oli maaseudulla keskittynyt kyläyhteisöihin ja niissä toimiin yhdistyksiin. Taajamissa iltamatoiminta oli keskittynyt yleensä suurimpiin järjestöihin ja kyläyhteisöihin. 1960-luvulla yhdistys- ja järjestötoiminta eriytyi ja toiminta muuttui asiakeskeiseksi: alettiin järjestää laivaseminaareja - ja paneelikeskusteluja. (Manninen 1984, 14, 44.)

Suomessa iltamaperinne ja ammatillinen viihdetuotanto löysivät toisensa 1940- 1950-luvuilla, jolloin Suomi oli tulvillaan erilaisia iltamakiertueita. Iltamien järjestäminen perustui järjestöjen harrastustoimintaan. Iltamien esiintyjät muodostuivat pääosin eri taiteen alojen harrastelijoista, koska yhdistyksillä oli liian heikot taloudelliset resurssit palkkaamaan iltamiin ammattiesiintyjä. 1910-luvulla iltamien estraditaide muuntui akrobatiaksi, taikatempuiksi, ilveilyksi ja kuplettilauluksi. Kuplettilaulu tarkoitti revyy- ja vaudeville-esityksissä ajankohtaista ja humoristista laulutyyppiä, jossa kunkin säkeistön jälkeen kerrattiin kertosäe. (Hely ry. 2003.)

Varhaisin mielenkiintoni iltamaperinteeseen alkoi jo 1980-luvun lopulta. Lukiovuosieni kesälomien aikaan ja viikonloppuisin työskentelin siivoojana ja saunakassan apulaisena entisessä Hotelli Hesperiasa. Rovaniemen markkinoilla - kappaleen säveltäjä ja säveltäjämestari Toivo Kärki, kävi viikoittain hotellin saunaosastolla ”omassa saunassaan numero 1” kylpemässä. Minusta olisi ollut mielenkiintoista tuntea isoisäni livari Kempainen, joka oli ollut hanakka järjestämään ja laulamaan erilaisissa viihdetyksiltamissa ja juhlissa 1930-luvulla Ylä-Kainuussa. Isälläni on tapana vihellellä ”Rovaniemen markkinoilla”- kappaletta ja muita rillumarei - kulttuurin syntyaikoihin sijoituneita suomalaisia kuplettikappaleita remontoidessaan taloaan. Hänen taloremontti-projektinsa on sujunut kaiketi hyvissä tunnelmissa jo 30 vuoden ajan, aluksi ansio-

työnsä ohella ja nyt vielä eläkkeellä ollessaan. Mielestäni uskallusta omasin minäkin, kun ryhdyin vanhan ajan iltamien k-65 kokonaisvaltaiseen järjestämiseen.

Kesällä 2010 aloin työstää ”niiden oikeiden” vanhan ajan iltamien suunnittelutyöprosessia sisältötuottajan, tapahtumatuottajan, käsikirjoittajan, ohjaajan, laulusolistin ja leipojan roolissa. Vanhan ajan iltamat k-65 järjestin Tapanilan Työväentalolla 2. lokakuuta 2010. Valitsin iltamien osallistujien alaikärajaksi 65 vuotta, sillä kyseinen ikä on kaikkein yleisin eläkeikä länsimaissa. Iltamien ohjelmasisältöön kuului laulamiani kansan- ja murrelauluja sekä tangoja ja iskelmiä kokoamani kvartetin säestämänä. Yleisöltä kysyttiin Suomen eri paikkakuntien omia vanhan ajan arvoituksia, ja iltamien aluksi laulettiin Esittelylaulu (saksalainen kansanlaulu) vuorolauluna yhdessä yleisön kanssa. Yleisö lauloi pari yhteislaulua tapahtumassa laatimani käsikirjoituksen mukaisesti. Käsikirjoitukseni sisälsi myös stand up -komediaa sekä suullista perimätietoutta, jota olen kerännyt tädiltäni Kainuusta. Iltamien päätteeksi järjestin yleisötanssit, ja iltamien juontaja arpoi kolme sponsorilahjoituksena saatua kirjaa 1950-luvulta, jotka ilahduttivat paikalle saapunutta 65- 89-vuotiasta yleisöä.

Monikaan meistä ei enää tiedä, mitä iltamaperinne tarkoittaa. Mielenkiintoni iltamaperinteen elvyttämiseen virisi muutama vuosi sitten, koska iltamaperinne sen eri muodoissaan on kuihtunut taide - ja kulttuurikentältä. Menneinä vuosikymmeninä erityyppisiä iltamia järjestivät pääsääntöisesti työväenyhdistykset, voimistelu- ja urheiluseurat, raittiusseurat, nuorisoseurat ja vapaapalokunnat. Iltamien historialuvussani selvittän toistakymmentä erityyppistä iltamaluokittelua, näytösiltamista sirpaleiltamiin. Mielestäni itsenäisinä ammatinharjoittajina tai osuuskunnissa työskentelevien kulttuurituottajien kannattaa kehittää ja tuottaa erityyppisiä iltamia ikääntyneille ihmisille, koska yhteiskunnastamme puuttuu heitä kokoava ja yhteisöllisyyttä lisäävä kulttuuritoiminnallinen ja vuorovaikutuksellinen esittävän taiteen muoto. Lisäksi itsenäisinä ammatinharjoittajina tai osuuskunnissa työskentelevien kulttuurituottajien itseään työllistävä taloudellinen vaikutus kohenee, kun suunnittelee ja tuottaa itse tai työryhmän kanssa uusia esittävän taiteen ja kulttuurin hankkeita ikäihmisille tulevaisuudessa.

Iltamaperinteen elvyttämiseen minua innoitti myös se, että vuosi 2011 on nimetty kansanperinteen tallennuksen teemavuodeksi. Alkuvuodesta 2011 populaarimusiikin professori Vesa Kurkelaa haastateltiin kansanperinteen tallennuksen tärkeyden mer-

kityksestä suomalaiselle kulttuurille, ja sen tavoitteesta tuoda julkisuuteen perinteen kerääjiä ja heidän työstään syntyneitä mittavia kokoelmia. Kuluvaan vuoteen 2011 juhlistetaan monilla Suomen paikkakunnilla, koska myös Rillumarei - kulttuurin alkuhetkistä tulee kuluneeksi 60 vuotta. Tunnetut Rillumarein syntysanat lausuttiin Tapanilan Työväentalolla Helsingissä maaliskuussa 1951. Vanhan ajan iltamat k-65 järjestin lokakuussa 2010 myös Tapanilan Työväentalolla. Rillumarei - kulttuurin esiintyjäkaarti; Esa Pakarinen, Jorma Ikävalko ja Reino Helismaa kumppaneineen kiersivät 1950-luvulla Suomessa esiintymässä monissa ohjelmallisissa ja tanssi-iltamissa.

Viihteen monilahjakkuus, kansantaiteilija Esa Pakarisen syntymästä tuli kuluneeksi 100 vuotta 9. helmikuuta 2011. Hän oli yksi Rillumarei - kulttuurin johtotähdistä 1950-luvulla. Toinen merkittävä viihde- ja estraditaiteilija suomalaisessa viihdytysiltojen kulttuurissa, oli 1930- 1940-luvuilla kansanlauluja kanteleellaan säestänyt ja laulanut Aapo Similä. Hänen syntymästään tuli huhtikuussa 2011 kuluneeksi 120 vuotta. Sotiemme aikana hän toimi viihdyttäjänä rintamalla ja jatkoi kansanlaulajana rauhan palattua Suomeen. Hänen uransa ehkä kulttuurisesti huomattavin kohokohta oli hänen sävellysteoksensa Lemmin poika ja sen esitys Suomen Kansallisoopperassa vuonna 196, huolimatta siitä, että kantaesityksen esitysjärjestyksen aikaan Similä oli jo 70-vuotias, ja oopperasävellysteos sai varsin riittävän vastaanoton. (Pakkala-pohjoispohjalainen kirjailijoiden tietokanta 2010.)

Ikääntyminen on seurausta suurten ikäluokkien syntymisestä teollisuusmaissa toisen maailmansodan jälkeen, sekä siitä, että vanhuskuolleisuus alkoi jyrkästi laskea 1960-luvun lopulta alkaen. Väestötieteilijöiden mukaan Suomessa eläkeikäisten määrä on suurimmillaan 2030-luvulla, jolloin eläkeikäisiä on noin 24 prosenttia. (Anttila & Ilta-nen 1993, 76.) Muutokset ovat nopeita ja kuluttajat säilyttävät ikääntyessään kohtalaisen hyvin aikoinaan oppimansa tavat. Tällä hetkellä 25-vuotiaat nuoret aikuiset ovat vuonna 2075 89-vuotiaita ikääntyneitä, ja heidän asumissaan palveluyksiköissä, tuskin vuosien 1939- 1945 sota-ajan laulut soivat.

Kaarelan eläkeläiskerhon jäsenet, Helsingin kaupungin ikääntyneiden asumisyksiköiden asukkaat ja vanhan ajan iltamissa k-65 ollut yleisö totesivat, että iltamakulttuuria pitäisi elvyttää, tuottaa ja ”tuoda” mahdollisimman helposti saataville eri-ikäisten ikääntyneiden pariin. Ikääntyneet ihmiset ovat halukkaita myös itse osallistumaan

teatterin tekemiseen, mutta motivoituneita ohjaajia ei ole tarpeeksi ohjaamaan ikään-
tyneille suunnattuja teatteriryhmiä. Tämän opinnäytetyöni tavoite on iltamaperinteen
elvyttäminen ikääntyneille. Iltamaperinteen uudelleen elvyttäminen on myös kunnian-
osoitus ikääntyneitä kohtaan.

Tässä opinnäytetyössäni viitataan filosofian maisteri Kaisa Vuotilan pro gradu – tut-
kielmaan Nuoruuden iltamista ja iltamamuistoista, filosofian tohtori Anne Seppäsen
akateemiseen väitöskirjaan: Populaarikulttuuri sosiaalistumisväylänä Tampereen
työväestön julkiset hovit 1860-luvulta vuoteen 1917 sekä populaarimusiikin professori
Vesa Kurkelan tutkimukseen Varkauden työväestön musiikkitoiminta - projektista.
Tutkimuksia iltamaperinteestä sen eri muodoissaan on tehty, mutta jonkun itsenäisen
ammattinharjoittajan tutkimuksia tai selvityksiä tuottamistaan iltamista en löytänyt.

Opinnäytetyössäni viitataan filosofian lisensiaatti Marja Tikan tutkimukseen iän eri
määritelmistä, sillä kohderyhmän k-65 kokonaisvaltainen ymmärtäminen on oleellista,
jos järjestää iltamia jatkossa. Lisäksi viitataan iltamien teoriaosuudessa, filosofian tohtori
Aino Rätty- Hämäläisen, yhteiskuntatieteiden tohtori Leonie Hohenthal- Antinin,
kulttuurigerontologi Sinikka Vakimon ja tekniikan tohtori Yrjö Toivolan tutkimuksiin
taiteen eheyttävän voiman tuomasta ilosta ja tanssin suosioista ikääntyneiden paris-
sa. Tanssin suosio oli myös havaittavissa vanhan ajan iltamissa. Kohderyhmän sy-
vällinen ymmärtäminen on merkityksellistä iltamien jatkokehitystyön ja kyselylomak-
keen vastausten analysoinnin kannalta. Lisäksi raotan taiteen- ja kulttuurin alan pien-
yrittäjän työnkuva: iltamien sisältö- ja tapahtumatuottamista, iltamiin liittyviä tekijän-
oikeudellisia asioita, sekä tapahtuman rahoituksen hankkimiseen liittyviä asioita.

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys pohjautuu kattavaan historialliseen näkökul-
maan, sillä tapahtumatuottajan on tunnettava eri iltamatyyppien orkesteri- ja ohjel-
makokonaisuuksia, mikäli aikoo jatkaa iltamakulttuurin jatkokehitystyötä. Tarkastelen
tässä opinnäytetyössäni pääpiirteittäin suomalaista iltamaperinnettä 1880-luvun lop-
pupuoliskolta 1950- luvun lopulle asti. Tässä opinnäytetyössäni selvitan, mitä kyse-
lyyn vastanneet 45 65- 89-vuotiasta vastasivat iltamien tiedottamisesta, ajankohdas-
ta, hinnasta ja ohjelman sisällöstä. Heidän antamiensa vastausten perusteella voin
jatkaa vanhan ajan iltamien kehitystyötä tulevaisuudessa.

2 ILTAMIEN HISTORIAA

2.1 Syntyvaiheiden kautta 1800-luvun lopulta 1960-luvun kuihtumiseen

Filosofian lisensiaatti Sakari Pesola toteaa iltamien juontavan juurensa 1800-luvun jälkipuolelle, jolloin sentyyppiset kansanjuhlat yleistyivät erilaisten aatemaailmojen virittämien joukkoliikkeiden, esimerkiksi raittiusyhdistysten, vapaapalokuntien ja valitussuurojen ansiosta. (Peltonen & SHS toim. 1996, 105.) Ensimmäiset wrightilaiset työväenyhdistykset perustettiin 1880-luvulla, johon suomalaisen työväenliikkeen alku sijoittuu ja jolloin 1870-luvulla alkanut suomalainen ammattiyhdistystoiminta vakiintui. 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla puhkesi aatteellinen ja yhteiskunnallinen murros, jona aikana monenmoisia järjestömuotoisia yhdistyksiä perustettiin. Tuona aikana syntyivät myös naisasialiike, puolueet, raittiusjärjestöt, nuoriso- ja urheiluseurat ja osuustoimintaliike. 1920-luvun luokkaristiriidan kärjistyminen ja sosialismin aatteen leviäminen aiheuttivat tilanteen, jossa melkein kaikki joukkoliikkeet jakaantuivat kahteen osaan, ja toinen näistä puolista sitoutui työväenliikkeeseen. (Kurkela 1983, 32.)

1800-luvun mannermainen sirkus- ja varieteeperinne löysivät uuden suomalaisen muodon iltamien ansiosta ja ne pitivät varietee- ja sirkusperinteen elossa aina television aikakaudelle asti. Useat keskeiset taidelaitokset ja ajanviiteinstituutiot olisivat jääneet kehittymättä ilman iltamaperinteen tuomaa alkuvoimaa, kuten kaupunginteatteri, voimistelu- ja tanssiorkesterilaitos, kuorotoiminta ja näyttämöllinen kansantanssi. Iltamaperinne välitti monia yleiseurooppalaisia estraditaiteen lajeja suomalaiseen populaarikulttuuriin ja piti niitä hengissä vielä silloinkin, kun ne olivat muualla kuolemassa: joukkolaulu, torvisoitto ja kuplettilaulu. Työväeniltamat synnyttivät uusia esittävän taiteen perinteitä, kuten kansallisesti omaperäisimmän laulumuodon, kisällilaulun syntymisen. (Kurkela 2000.)

Työväeniltamien taustalla oli havaittavissa kaksi yleiskulttuurista vapaa-ajanvieron muotoa eli yhteisöllinen juhla erilaisine ohjelmasuorituksineen ja toisaalta varsinkin nuorison keskuudessa suosima tanssitalaisuus, joka 1900-luvun vaihteen maaseudun yhteisöissä oli keskittynyt erityisen nurkkatanssin ympärille. Erityisesti työväeniltamissa edellä mainittuja kahta iltamaviettotyyliä edustettiin. Toista ääripäätä kehityk-

sessä edustivat ilmat, joissa ei tanssittu lainkaan. Tällaisia iltamia pidettiin arvokkaampina varsinkin toisen maailmansodan aikana tanssikiellon aikaan. Arvokkaina iltamina pidettiin järjestöjen vuosijuhlia tai poliittisia puhetilaisuuksia. Tanssi-iltamia järjestettiin säännöllisesti ohjelmallisten iltamien rinnalla työväenliikkeen alkuajoista lähtien. Ohjelmallisen iltamatoiminnan hiipuesssa 1960-luvulla, tanssi-iltamat säilyttivät suosionsa ja asemansa erityisesti nuorison vapaa-ajan harrastuksena. Samalla iltama-nimitys hävisi kielestä ja puhuttiin vain tansseista. (Kurkela 1983, 33, 49.)

Tanssi ja sen historia imentää, miten eri väestökerrokset tanssikäytäntöineen ovat aina olleet vuorovaikutuksessa keskenään. Vuosisadan vaihteen tamperelaisessa iltamamainoksessa esiintyi tanssiin liittyviä nimiä: piiri- ja kansanleikki, karkelo, yleinen tanssi, marssi, puku- ja kansantanssi, baletti, valssi, masurkka ja yleinen tanssi. Tanssin suosio 1910-luvun iltamissa oli yhä suositumpaa. Yksittäisiä tanssiesityksiä olivat marssi, valssi, Koiviston polska, masurkka, Hallinki (arktinen tanssi), merimies-, juutalais-, mustalais- ja kiinalaistanssi sekä espanjalainen talonpoikaistanssi ja zarzadas (pukutanssi). Vuosien 1860- 1917 välisenä aikana valtiovalta ei lainsäädännöllisesti ohjannut ja valvonut tanssimista, mutta raittiusseurat paheksuivat kahteen - kolmeen yöllä kestäviä tanssi-iltamia tai tanssiaisia. (Seppänen 2000, 170, 176.)

Musiikki- ja estraditaiteilija, yksityisyrittäjä Aapo Similän Amerikan kiertue vuonna 1939 oli ollut menestysesiiintyminen suomalaiselle musiikin- ja iltamaviihteen keulahahmolle, esiintyessään ja viedessään suomalaista kulttuuria Atlantin toiselle puolelle. Aapo Similä totesi olevansa yksityisyrittäjä kaikissa toimissaan, ja piti itseään onnekkaana saadessaan laulaa eri ammattiryhmien ja puolueitten juhlissa. Hän totesi päiväkirjamietteissään, että kansanlaulut ovat suomalaisten yhteinen kulttuurinen omaisuutemme. Similä kertoi haastattelussaan, että Amerikassa kaikki uusi kokeiltaan ennakkoluulomattomasti, toimittajan kysyessä, löytyisikö keinoja nuorison taidetajun kohottamiseksi Suomessa. Similä jatkoi, että Amerikassa työttömiä soittotaiteilijoita varten on perustettu koululaisorkestereita, jotka puolestaan valistavat Amerikan nuorisoa korkeampaan musiikilliseen tajuntaan. (Jalkanen, Lipponen, Oesch & Vanhapiha 1992, 135.)

Historioitsija, valtiotieteen maisteri Tuomo Olkkonen toteaa, että tanssi-iltamien määrä lisääntyi 1930-luvulla ihmisten toimeentulon parantuessa. Talvisodan syttyessä

voimaan astui täydellinen tanssikielto. Talvisodan aikana huvitilaisuuksina sai vain järjestää elokuva- ja teatterinäytäntöjä sekä isänmaallisia juhlatilaisuuksia ja konsertteja. Sota-ajan häissä puolestaan sai hääpari tanssia yhden valssin, mutta häävieraitten piti tyytyä tanssin sijasta vain katselemiseen. Olkkonen kuvailee Rovaniemen markkinoilla - elokuvan legendaaristen syntysanojen alkuvaiheiden sanojen tulkitsemishetkeä Tapanilan työväentalolla Helsingissä 60 vuotta sitten. Elokuvaohjaaja T.J. Särkkä oli tullut katsomaan Reino Helismaan, Esa Pakarisen ja Jorma Ikävalkon esitystä, ja Särkkä ihastui esiintyjiin ja Rovaniemen markkinoilla - laulun tarinaan, ja tästä aiheutuen hän oli ehdottanut elokuvan tekemistä. (Peltonen & SHS toim. 1996, 36, 107- 108.)

Sakari Pesola selvittää, että säveltäjä Reino Helismaa sai mainetta humoristissävyyisten Alfred Tannerin kuplettilaulujen esittäjänä ohjelmallisissa iltamissa. Vuodesta 1949 alkaen, Tapio Rautavaara, Reino Helismaa ja Esa Pakarinen kiertelivät pitkin Suomea myös iltamissa esiintyvinä trubaduureina. Tanssiorkesteri jatkoi soitantaa, kun trubaduurit lopettivat ohjelmanumeronsa. Tavallisten kansalaisten keskuudessa ohjelmallisissa iltamissa muodostui rillumarei - kulttuuri. Laulujen sanoittaja ja laulaja-trubaduuri Reino Helismaa, säveltäjä Toivo Kärki, trubaduuri, laulaja Esa Pakarinen ja laulaja-trubaduuri Tapio Rautavaara näkivät, millaiset vitsit, kaskut ja esitykset todella upposivat Suomen kansaan 1940 -1950-luvuilla unohtamatta heidän rillumarei - elokuvista saamaansa suurta suosiota ”tavallisen rahvaan” eli kansan keskuudessa. (Peltonen & SHS toim. 1996, 121- 122.)

Pesola valottaa, että kotirintaman moraalinvartijoiden mukaan ns. ”naisylijäämä” ja julkiset hovit olivat moraalisesti arveluttava yhdistelmä. Suomen Nuorison liitto ja papisto olivat sitä mieltä, että tanssi häiritsee sankarivainajia ja aiheuttaa paheksuntaa kotirintamilla. Puolestaan Suomen Sosiaalidemokraattinen Nuorisoliitto, Finlands Svenska Ungdomsförbund ja Svenska Upplysningsbyrå olivat sitä mieltä vuonna 1943, että tanssi tulisi sallia sen kohottaessa yleistä kansalaisten mielialaa. Heidän protestinsa ei auttanut, sillä tanssikielto kesti sodan loppuun ja ylikin. Valtiovalta perusteli määräyksensä sillä, että tanssin salliminen vaikeuttaisi sodan vuoksi höltynyttä moraalista tilannetta edelleen ja tästä muun muassa syntyi sitten ns. laittomat nurkatanssit kansalaisten keskuuteen. (Peltonen & SHS toim. 1996, 110.)

Taloushistorian professori Sakari Heikkinen selvittää, minkä vuoksi 1950-luvun Suomessa rillumarei - kulttuurin kimppuun käytiin monelta suunnalta. Rillumarei - nimitys on syntynyt jatkosodan jälkeen 1945- 1950-luvuilla esitetyistä kuplettiperinnettä mukailevasta viihteestä. Korkeakulttuurin edustajat 1950-luvun Suomessa olivat sitä mieltä, että ”massaihmissen standardikulttuuri” oli halveksittavaa, ja tuomitsemalla se julkisesti, korkeakulttuuri erottui siten matalasta kulttuurista. Korkeakulttuurin edustajien mielestä rillumarei - kulttuuri asettautui alimpaan kulttuurin kenttään sen kaikessa karkeudessaan, alhaisuudessaan, kaupallisuudessaan ja vulgaarisuutensa vuoksi. Heikkinen toteaa, että kulttuurikamppailun kiihtymisen pääsyy oli poliittisen elämän muutos. 1920- 30-luvun yhtenäiskulttuurin jälkeen toisen maailmansodan jälkeiset vuodet olivat kulttuuritaisteluiden aikakautta. 1940-luvun lopulla poliittinen tilanne antoi sijaa kansandemokraattiselle ja kommunistiselle sivistyneistölle mahdollistaa pyrkimyksiään eritoten Yleisradiossa, kunnes ne jäivät jälleen vallasta osattomiksi. Kyseinen rintamalinjakko ei varsinaisesti koskenut ”rillumarei-miehiä”, koska heidän alkunsa ja sympatiansa ovat sosiaalidemokraattisella puolella. (Peltonen & SHS toim. 1996, 327- 329.)

2.2 Iltamaluokittelut

Iltamat jaettiin ohjelmallisiin - ja tanssi-iltamiin. *Ohjelmallisissa työväeniltamissa* vuoden 1905 ja vuoden 1933 ohjelmallinen iltamarunko oli tällainen:

v. 1905

- * laulua
- * tervehdyspuhe
- * runonlausuntaa
- < väliaika >
- * teatteriesitys
- * laulua
- * kertomus
- < väliaika >
- * runonlausuntaa
- * toinen teatteriesitys
- * laulua

v. 1933

- * soittoa
- * avajaismarssi
- * tervehdyssanat
- * voimistelua
- * laulua
- < väliaika >
- * soittoa
- * voimistelua miehet
- * lausuntaa
- * tanssiesitys tytöt
- * ksylophonisooloja a la Nissinen

* pukutanssi

* ryhmiä miehet (voimisteluesitys)

* lopuksi nuorisonleikkiä

* lopuksi 1 tunti tanssia

Tanssi-iltamissa ei tanssisoiton lisäksi ollut muuta ohjelmaa. Tanssi-iltamista järjestäjä joutui maksamaan leimaveroa, kun taas ohjelmalliset iltamat olivat verottomat tai pienemmän veron alaisia. Tanssi-iltamien erityislajina pidettiin 1920-luvulta alkaen järjestettyjä karnevaali-iltamia. Erityisesti sodan jälkeen nämä serpentiineillä koristellut iltama-tilat tulivat suosituiksi, naamiaisia pidettiin näiden karnevaali-iltamien ohella.

Filosofian lisensiaatti Anne Seppänen (2000, 143, 145) mainitsee tutkimuksessaan, että 1860- 1870-luvuilla erityisesti tamperelaiset vapaapalokunnat järjestivät jäsenilleen ohjelmallisia klubi-iltamia. Vuonna 1890 eri raittiusseurat järjestivät teeiltamia. Tanssi-iltamia lisäksi oli erilaisia kiertue-ammattilaisten iltamia: varietee- lauselmia -, dramaattis- humoristisia ja soitannollisia iltamia. Suurimmat iltamajärjestäjät 1900-luvun alussa olivat eri raittiusyhdistykset, voimistelu- ja urheiluseurat, soittokunnat, nuorisoseurat ja vapaapalokunnat. Myös ammattiesiintyjien tilaisuudet olivat kansanlaulu-, murre- ja oopperailtamia.

Kuorolaulun ja torvisoiton lisäksi 1800- 1900-lukujen vaihteen huvivuutus oli kuplettilaulu. Hupilaulu eli kuplettilaulu oli yksi varieteen suosituimmista ohjelmanumeroista 1850-luvulta alkaen. Alfred Tanner loi suomenkielisen kupletin kansainvälisen revyyperinteen pohjalle. Kuplettilaulu syntyy siten, että lainasävelmän pohjalle muodostettiin runokertomus jostakin aiheesta, tapahtumasta, anekdootista tai henkilötyypistä mahdollisimman hauskoja ja kärkeviä sanavalintoja käyttäen: sävelmää tarkoin noudattava loppusoinnullinen runomitta ja laulurytmi olivat välttämättömiä onnistuneen kuplettilaulun syntymiseen. Kuplettilaulun sävelmä oli usein jokin kulkusävel, muotiiskelmä tai kansanlaulumelodia. Kertosäkeen eli refrengin täytyi olla mahdollisimman lyhyt, jotta yleisö kykeni siihen jo ensi-illassa yhtymään. (Seppänen 2000, 160.)

Eräs ohjelmallisiin iltamiin kuuluva iltamatyyppi oli perheiltamat, joiden yleisö muodostui työväen järjestöjen jäsenistä ja heidän omaisistaan. Tilaisuudet olivat maksuttomia ja sisäänpääsy mahdollistui vain jäsenkorttia näyttämällä. Perheiltamien sisältö pyrittiin järjestämään siten, että se sopisi kaikenikäisille perheenjäsenille. Perheilta-

mien erityislajina pidetään pikkujouluja, joita monet työväenjärjestöt järjestivät jäsenilleen 1920-luvulta lähtien. Sirpaleiltamat oli yksi kaikille avoimien ohjelmallisten iltamien alatyyppeiksi, joka erottautui suoritustavan puolesta muista iltamista. Tämä iltamuoto perustui yleisön omaan aktiivisuuteen ja se tuli suosituksi 1940-luvulla. Esiintymisjännityksen välttämiseksi paikalla ollut yleisö suoritti ohjelmanumeroita omilta istumapaikoiltaan. Yhteislauluilamia pidetään eräänlaisena sirpaleiltaman yhteisluotona. (Kurkela 1983, 54- 61.)

Filosofian tohtori Kirsti Manninen (1984, 63- 65) mainitsee teoksessaan tavoiteiltamat, joissa ohjelma oli illan teemaan liittyvää. Tavoiteiltamissa yleisölle annettiin mahdollisuus ostaa arpoja tai allekirjoittaa vetoamus jonkin asian puolesta. Juhlailtamissa ohjelma koostui jonkin yhteisön historian esityksistä, näyttelyistä tai näytelmästä. Koristelut ja tarjoilut olivat tavanomaista juhlavampia. Tutustumisiltamissa oli esittelyjä, haastatteluja ja ohjelmanumeroina olivat yleisöleikit ja kilpailut, joilla pyrittiin aktivoimaan jokainen iltamavieras. Manninen jatkaa, että jokaisella iltamatyyppillä on omat lainalaisuutensa, jotka vaikuttavat käytännön järjestelyihin sekä ohjelmaan: ne on syytä selvittää ennakoon tiedottamisessa ja markkinoinnissa, ettei esimerkiksi tanssi-iltamiin saapunut yleisö narkästyisi ylenmääräisestä stand up- komedian esittämisestä tai kuntoiluilamiin tulleet tyrmistyisi ohjelman poliittisesta vuodatuksesta.

Vanhinta työväeniltamaperinnettä edustaa näytösiltama. Näytösiltamassa keskeisin ohjelmasisältö on teatterikappale. Yleensä näytösiltamassa esitettiin vain yksi yksinäytöksinen näytelmä. Näytösiltamien pitäminen liittyy erityisesti työväen näytelmäharrastusten vaiheisiin. Kurkela toteaa, että eräs ohjelmallisen iltamien perustyyppistä oli muunnettu huvitilaisuus eli toisin sanoen voimisteluilamat. Voimisteluilaman ohjelman pääosan muodostivat erilaiset voimistelu- ja liikuntanäytökset. Voimisteluilamien järjestäjänä luonnollisesti toimi paikallinen työväen voimistelu - ja urheiluseura. (Kurkela 1983, 55- 57.)

Työväenliikkeen kansanomaisen laulu jaettiin sisältönsä puolesta kolmeen tyyppilajiin. Ensimmäisenä tyyppilajina olivat työväenhenkiset kansanlaulut, joiden kukoistuskauti kesti 1880-luvun lopulta 1920-luvulle asti. Samanaikaisesti iltamien ja yhteisölistien juhlien kanssa kehittyi toinen laulutyyppi, joukkolaulu, joka muodostui aatteellisista yhteislauluista ja tekstiltään ylevähenkisistä ja ylätyylisistä yhteislauluista. Jouk-

kolaulun huippu sijoittuu 1900-luvun alkuun, unohtamatta sitä, että yhteislauluperinteellä on ollut vahva asema koko työväeniltamien historian ajan. Kisällilaulut oli kolmas kansanomaisen lauluperinteen tyyppilaji, jonka kukoistuskausi alkoi 1920-luvun puolesta välistä kestäen aina 1950-luvulle asti. Työväeniltamien tanssiorkestereissa orkesterikokoonpano oli muun muassa seuraavanlainen, esimerkkinä syksyllä 1932 oleva Varkauden työväenopiston orkesterin kokoonpanon ensimmäinen esimerkki oli seuraavanlainen: kolme viulun soittajaa, joista kaksi toimi viulistina ja kolmas viulun soittaja toimi myös ksylofonin soittaja. Toinen yhtyekokoonpano oli sellainen, jossa oli haitarin soittaja, kaksi banjomandoliinin soittajaa, joista toinen banjomandoliinin soittaja toimi myös mandoliinin soittajana joissakin kappaleissa. Kolmas yhtyekokoonpano oli sellainen, jossa oli kornetin soittaja, rumpali, ja rumpali toimi myös klarinetistina. Edellä mainittu yhtyekokoonpano vaikutti melko aidolta haitarijazz-yhtyeeltä. (Kurkela 1983, 162- 169.)

Joukkolaulun avulla pyrittiin ideologisen tietoisuuden vahvistumiseen, yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja yleiseen innostukseen. Ohjelmallisen iltamaperinteen sammuminen 1950-luvulla merkitsi viimeistä iskua joukkolaulamiselle. Kuorolaulun rinnalle ei tullut joukkolaulun arvoista estraditaidetta, joten tämän luonnollisen kasvualustan kadotessa myös siihen liittynyt musiikkiperinne heikkeni. Iltamissa oli solisti- ja kuoromuotoista ja laulettua sekä soitettua musiikkia. Vuosien 1860- 1917 aikana torvisoitto ja kuorolaulu olivat muoti-ilmiöitä iltamissa. Iltamien musiikilliset vaikutteet ovat rantautuneet yleiseurooppalaisista lähtökohdista Suomeen. Suomeen moniääniset kuorot suuntautuivat ensin säätyläis- ja akateemisiin piireihin. (Kurkela 1983, 210-211; Seppänen 2000, 177.)

Estraditaiteilija Aapo Similä kuvailee päiväkirjamietteissään, millaiset olivat viihdytysil-tamiin tarkoitetut korsut olleet tapahtumapaikkoina jatkosodan aikana? Similä kuvai-lee Kuusamon Suojeluskunnan talon ja Kuhmon Korpilinnan esiintymispaikkoja, jois-sa edellisessä sai pitää oikein juhlaillaman, ja siellä oli ollut läsnä 500 sotilasta. Lau-lajattarena oli toiminut vaalea rotukaunotar Inga Laure, joka oli lauluäänensä lisäksi omannut ryhdikkään lausuntatavan. Viulistina toimineen Eero Selinin toinen tehtävä iltamissa oli ollut laulunjohtajan tehtävä. Joukkolaulunumeroihin, joissa oli laulettu ”Taivas on Sininen ja valkoinen” kaksiaäänisesti sekä Kantelettareen: ”Minun kultani kaunis on” jopa neliäänisesti ja lauluesityksiin oli ottanut osaa koko kuulijakunta otta-

en huomioon sen, että kuorotottumista omaavia oli ollut pieni prosentti paikan päällä. (Jalkanen & ym. 1992, 207- 208.)

3 ILTAMIEN MARKKINOINTI JA TEKIJÄNOIKEUKSIIN LIITTYVIÄ NÄKÖKOHTIA

3.1 Iltamatuottajan erottautumisstrategioita ja iltamien hinnoittelu

Yritykselle on merkittävää kilpailuetu ja arvo, jotka asiakas mieltää mielessään myönteisellä tavalla erotteleviksi tekijöiksi. Differointi vahvistaa kilpailuasemia ja suo ylivoimapiirteitä, jotka mahdollistavat esimerkiksi tuotteiden tai palvelujen virittämisen korkeahintaisiksi. Eräs tärkeä tapa erottautua kilpailutilanteessa myönteisellä tavalla, on rakentaa vahva merkkitavarakäsite asiakkaiden mieleen ja pyrkiä ylläpitämään sen kattamien tuotteiden, tavaroiden tai palvelujen laatutasoa korkeana. Useat yritykset tarjoavat yksilöllisesti asiakkaiden toimintaa varten mitoitettuja palveluja, tuotteita tai tarvikkeita kohderyhmien sisällä: markkinointi tapahtuu asiakkaan ja myyjäyrityksen keskinäisen vuorovaikutuksen pohjalta, on kyse erittäin yksilöllisesti räätälöityjen palvelujen, tuotteiden tai tarvikkeiden kohderyhmien välisestä vuorovaikutuksesta. Tyytyväinen asiakas kertoo tyytyväisyytensä aiheesta toisille ihmisille. Organisaation paras mainos on tyytyväinen asiakas. (Anttila & Iltanen 1993, 53, 56.)

Vanhan ajan iltamat k-65 on persoonallisen luomistyöni tulos, koska laadin käsikirjoituksen, ja toimin esiintyjänä tapahtumassa. Näin ollen tuottamani tuote, iltamat, on itsessään jo differoitu tuote, jonka jäljitteleminen on vaikeaa. Markkinoitaessa iltamia tulevaisuudessa, on kilpailutilanteessa erottautuminen helppoa silloin, kun markkinoi tuotettani sellaiselle kohderyhmälle, jolle iltamieni sisällön rakenne on entuudestaan tuttua. Mikäli iltamissa onnistutaan saamaan selville niihin osallistuneiden henkilöiden nimi- ja osoitetietoja, voidaan näihin henkilöihin kohdistaa myöhemmin uusia iltamatapahtumia koskevaa kohdemarkkinointia.

Kuluttajalle hinta voi olla tuotteen laadun osoittimena, mikäli laadun arviointi muulla tavoin on hankalaa. Eri ihmiset havaitsevat tuotteen arvon henkilökohtaisesti eri ta-

voin, ja he ovat valmiita maksamaan tuotteista erilaisessa mitassa, voidaan puhua erilaisten hintakäsitysten omaavista asiakkaista ja sen mukaan muodostetuista tuotteen markkinoinnin kohderyhmistä eli hintasegmenteistä. Hintakäsitykset (price perceptions) ovat asiakkaiden ja kuluttajien subjektiivisia arviointeja palvelujen, tavaroiden ja tuotteiden hinnoista ja niiden suhteesta tuotteiden, palvelujen ja tavaroiden laatuominaisuuksiin. Hintatietoisuuden on havaittu 1960-luvulta alkaen liittyvän ikään, tulotasoon ja sosiaaliluokkaan. Eläkeläiset ovat erilaisissa kuluttajien hintakäyttäytymistä koskevissa tutkimuksissa osoittautuneet erittäin hintatietoisiksi kuluttajiksi. (Anttila & Iltanen 1993, 183.)

Iltamien ohjelmiston sisältö, tarkkaan pohdittu ja valittu esiintyjien kokoonpano, sekä paikan päällä tapahtunut ex-tempore improvisointi, saattavat jatkossa olla yritykseni erottavuustekijät verrattuna toisiin vastaavanlaisten tapahtumien imagollisiin tekijöihin. Joissakin iltamissa voin myyinnedistämiskeinoinani (sales promotion) käyttää lisälahjaa, kilpailuja tai arpajaisia tapahtuman ohjelmanumerona. Tapahtumassani juontaja valitsi yleisön joukosta arpajaisonneettaren suorittamaan kolmen kirjan kirja-arvonnan. Yleisö piti tästä ohjelmanumerosta, minkä huomioin jatkossa kehitellessäni esimerkiksi tavoiteiltamia. Tapahtumani tuotteistamiseen liittyvässä markkinointiedellytysten profiloimisessa, huomioin, mitä professori Liisa Uusitalo on tutkinut: pelkkä kulttuurin saatavuus ei lisää kulttuurin harrastamista. Ahkerille kulttuurin kuluttajille on tärkeää myös itsensä kehittäminen. Kulttuuriseen kuluttamiseen Uusitalon tutkimuksen mukaan liittyy harvoin pelkkä ja välitön mielihyvän etsiminen vaan siihen liittyy sisäisen pohdinnan tarve, oivaltamisien ja yllätyksen tarve. Kulttuurin sija arjessa on tärkeä ja merkityksellinen, vaikka kulttuuriin suhtautuminen olisi vähemmän juhlevaa. (Koivunen & Kotro toim. 1999, 142- 143.)

Koska iltamatapahtuma on hyvin yksilöllinen tuote, eri asiakkaat havaitsevat tuotteen arvon henkilökohtaisesti eri tavoin, ja he ovat valmiita maksamaan tuotteista eri tavalla. Markkinoitaessa iltamatapahtumia eläkeläisille, on otettava huomioon eläkeläisten hintatietoisuus kuluttajina. Eläkeläiset ovat varsin usein tottuneet saamaan tuntevia alennuksia erilaisista kulttuuripalvelujen lippujen hinnoista. Ensimmäistä kertaa markkinoidessani vanhan ajan iltamia k-65 syksyllä 2010, päätin pääsylipun hinnaksi kahdeksan euroa. Tapahtuman kahdeksan euron lipun hintaa käytin kokeiluhintana, jonka avulla selvitin, kuinka paljon yleisöä toteutetulla markkinoinnilla ja kahdeksan

euron lipun hinnalla saatiin houkuteltua paikalle. Eläkeläisten keskimääräiseen maksukykyyn nähden korkean hinnan (20 euroa), määrittäminen ensimmäisellä esityskerralla, olisi ollut tapahtuman tuottajalle taloudellinen riski, jos hinta olisi huonossa tapauksessa houkutellut vain vähän yleisöä paikalle.

Iltamia on mahdollista järjestää useissa erityyppisissä paikoissa, esimerkiksi työväentaloilla, vpk-taloilla, pääkaupunkiseudun kartanomiljoissa, eläkeläisyhdistysten kerhotoiloissa, urheilujärjestöjen näyttämötiloissa, kunnallisissa ja yksityisissä palvelutaloissa ja ikääntyneille suunnatuissa virkistyskylpylöissä. Mikäli iltamia järjestetään työväentaloilla, VPK- taloilla ja eri pääkaupunkiseudun kartanoissa, tulee tuottajan huolehtia lupiin, vakuutuksiin ja turvallisuuteen liittyvistä asioista sekä tilojen vuokrien maksuista. Järjestettäessä iltamia edellä mainituissa paikoissa, aiheutuu elinkeinonharjoittajalle riski siitä, ettei lippuja saada tarpeeksi myytyä, jolloin iltamien tuottamisesta aiheutuneita kaikkia kuluja ei saada katettua. Mikäli iltamia voidaan järjestää eläkeläisyhdistysten kerhotoiloissa, kunnallisissa ja yksityisissä palvelutaloissa ja eläkeläisten virkistys- ja kuntoutuskeskuksissa, ja mikäli tapahtumapaketti myydään etukäteen pakettihintaan, pienentää tämä elinkeinonharjoittajan taloudellista riskiä ja iltamien tuottamisesta aiheutuvia tilan-, tavaravuokraus- ja kuljetuskustannuksia sekä tapahtuman esiintyjien ja työntekijöiden palkka- ja vakuutuskuluista aiheutuneita kustannuksia elinkeinonharjoittajalle.

3.2 Inhimillisen pääoman ja suhdetoiminnan merkitys iltamatuottajalle

Yrityksen inhimillinen pääoma muodostuu yrityksen henkilöstön tiedoista, taidoista ja kokemuksista, jotka ovat (niiden pitäisi olla) yrityksen käytössä. Yritys ei omista inhimillisen pääoman lajia, sillä se kuuluu ihmisille. Inhimillisen pääoman käyttö yrityksessä on kaksipuolinen prosessi: yritys ei vain hyödynnä inhimillistä pääomaa vaan antaa sille sijaa kehittyä ja kasvaa. Asiakassuhteiden ymmärtäminen ja siihen panostaminen on yrityksen yhä merkittävämpi osa sen kriittistä tietopääomaa. Asiakassuhteiden muodostuminen on yhä tärkeämpi osa yrityksen arvoa ja osaamista. (Wilenius 2004, 196.)

Vanhan ajan iltamat k-65 muodostui tuotteena merkittävässä määrin inhimillisen pääoman varaan. Iltamien esiintyjien annettiin vapaasti hyödyntää omaa osaamis-

taan esitysten aikana. Illan solistin laulun aikana tanssinut lapsiesiintyjä loi oman tanssikoreografiansa ja nuoret Hertta ja Eedit toteuttivat stand up – komiikkaa yhdessä yleisön kanssa.

Suhdetoiminta eli PR-toiminta (public relations) on yrityksen koko henkilökunnan toimin toteutettavaa johdon politiikkaa, jonka tavoitteena on huomioida sidosryhmien mielipiteet ja asenteet. Suhdetoiminnan lähtökohtana on luoda myönteisyyttä ja tunnettavuutta sekä muuttaa kielteisiä asenteita. Viestinnän keinoin pyritään tavoitteisiin. Suhdetoiminta jaotellaan tiedotustoimintaan ja muuhun toimintaan: yhdistystoimintaan, viihdetilaisuuksiin, henkilökohtaisiin kontakteihin ja muistamisiin sekä lahjoihin ja lahjoituksiin. Tiedotustoiminta on lähinnä henkilökohtaista viestintää, joukkoviestintää ja painotuotteita. Sidosryhmiä ovat muun muassa kunta, valtio, työmarkkinat ja omistajat, asiakkaat, joukkoviestimet, toimiala- ja työmarkkinajärjestöt, kuluttajat, alihankkijat, rahoittajat, henkilöstö ja kilpailijat. Sidosryhmät ovat organisaation kaiken toiminnan kohderyhmiä. (Anttila & Iltanen 1993, 308- 309.)

Mielestäni iltamia tuottavan elinkeinonharjoittajan on toiminnassaan huomioitava toimintaansa vaikuttavat sidosryhmät. Elinkeinonharjoittajalla on suhteita kaikkien sidosryhmään kuuluvien yksikköjen kanssa. Elinkeinonharjoittajan on moraalisesti ja eettisesti toimittava sidosryhmien kanssa muun muassa lainsäädännöllisesti oikein, sillä hänen yrittäjyytensä imagollisia ja palveluihin sekä tuotteisiin liittyviä tekijöitä arvioidaan ja valvotaan sidosryhmien puolelta. Mielestäni suullinen viestintä oli tehokain markkinointikeino vanhan ajan iltamia markkinoitaessa. Keskeisiä sidosryhmiä iltamien tuottajalle ovat valtio, kunta, säätiöt ja rahastot avustusten myöntäjinä, yksityiset yritykset sponsoriyhteistyökumppaneina, eläkeläisjärjestöt ja -kerhot sekä iltamien toteuttamisessa mukana olevat yhteistyökumppanit.

3.3 Iltamien markkinointi

Helsingin kauppakorkeakoulun professori Liisa Uusitalo painottaa, että esittävän taiteen organisaatioissa johtajan persoonallisuudella on huomattava vaikutus laitoksen identiteettiin ja mielikuvaan. Markkinointi määritellään hyvien suhteiden luomiseksi muihin sidosryhmiin ja asiakkaisiin. Markkinoinnin eettisenä ja moraalisena sääntönä on erityisesti auttaa kulttuuriyrityksiä menestymään siinä tehtävässä, jonka ne ovat

valinneet. Markkinoinnin tehtävänä on myös eritellä keskeistä toiminta-ajatusta, suunnitella omintakeista identiteettiä ja tuotteita. Uusitalon mukaan tärkeimpiä ominaisuuksia kulttuuriyritykselle ovat muun muassa seuraavat asiat: oman toiminta-ajatuksen ja keskeisen osaamisalueen (mission) määrittelyt sekä toisena segmentointi eli kuluttajien jakaminen osaryhmiin tai osayleisöksi, joille tarjotaan vähän eri tuotteita tai joita lähestytään eri tavoin tai keskitytään vain tiettyyn segmenttiin. (Koivunen & Kotro toim.1999, 140- 141.)

Asemointi markkinoilla oleviin kilpailijoihin tarkoittaa, että yritys valitsee ne ominaisuudet tuotteissaan ja itsessään, joita haluaa korostaa ja mitkä ovat muusta vastavasta tarjonnasta erottuvia piirteitä. Uusitalo selvittää, että taideyritysten kannattaa aina keskittyä joko tuotteiden, yleisöjen tai molempien suhteen. Kasvustrategian valinta ajankohtaistuu, kun liiketoiminnan taloudellista pohjaa pyritään parantamaan tai yleisömäärää kasvattamaan jatkuvuuden turvaamiseksi. Uuden yleisön houkuttelemisen lisäksi on yhtä tärkeitä entisten asiakkaiden käyntitiheyden lisääminen ja ostokellisuuden ylläpitäminen. Kasvua voidaan aikaansaada joko entisten tuotteiden ja tuotetyyppien avulla tai kehittämällä ja ideoimalla aivan uusia tuotteita ja oheistuotteita. (Koivunen & Kotro toim.1999, 140- 141.)

3.4 Yksityinen ammatinharjoittaja, taiteilija vai yrittäjä

Professori Uusitalo selvittää, kuinka taiteilijan näkökulmasta yhteiskuntamme on viime aikoina panostanut kolmannen sektorin myötä pienyrittämiseen. Toimintatapa väijäämättä vaikuttaa toimijan elämään ja elämänlaatuun, mutta vaikuttaako se varsinaisesti sisältöön? Kysymys painottuu kahteen näköaspektiin: huolen - ja vastuunkantoon ja ajankäyttöön. Jos sisällön tuottaja joutuu käyttämään suurimman osan ajastaan ns. "epäoleellisiin" asioihin kuin sisällön tuottamiseen, se vaikuttaa lopputulokseen ja usein viimekädessä taiteilijan terveyteen. Sisällön laadun lopputulokseen vaikuttavia tekijöitä ovat, muun muassa, kuinka paljon ammatinharjoittaja joutuu kantamaan huolta itsestään, perheestään, läheisistään, muista työntekijöistä, pankkiasioista ja verottajalle kuuluvista asioista. (Koivunen & Kotro toim. 1999, 177.)

Turun kauppakorkeakoulun professorin Markku Wileniuksen (2004, 51) mukaan globaalien alakulttuurien kehittyminen, joka Internetin käytön lisäyksellä on huomattaval-

la tavalla tukenut ja tarjonnut tuottajille edellytyksiä levittää omia teoksiaan (tuotteitaan) kohdennetulle yleisölle ympäri maailmaa. Parhaiten edellä mainittu asia on näkynyt musiikkibisneksessä, jossa Suomessa hyvinkin tuntemattomat artistit ovat yltäneet kansainvälisesti huomattaviin levymyynteihin ja saavuttaneet huomattavan suosion oman harrastajakuntansa parissa. Mikä on pienyrittäjyyden tärkeys kansantaloudellisesti ja globaalisesti? Hyvin koulutetut ihmiset arvostavat enemmän palkkatyön suomia haasteita ja uralla etenemismahdollisuuksia kuin epävarmaa yrittäjyyttä. Wilenius toteaa, että korkeakoulutetuista eniten Suomessa perustavat yrityksiään taide- ja kulttuurialan loppututkinnon suorittaneet ja vähiten kauppakorkeasta valmistuneet. Yhteiskuntamme päättäjien tulisi panostaa pienyrittäjyyden tukemiseen huomioimalla verotusasioita ja valmistella lainsäädännön muutoksia, jotta realistiset toimintaedellytykset taiteen ja kulttuurin pienyrittäjyyden alalla olisivat suotuisat.

Filosofian tohtori Hannele Koivunen selvittää, että tulevaisuudessa kulttuurinen demokratia on määriteltävä sen mukaan, kuinka hyvät mahdollisuudet yksilöllä on omaan kulttuuriseen tuotantoon, eikä pelkästään taiteilijayksilöiksi valikoituneiden merkityksenannon ja luovuuden kohteena olemiseen. Näin voi syntyä uudenlaisia kulttuurisia laitoksia ja uusia symbolisen vaihdannan tapoja. Kulttuuristen merkitysten vaihdanta ja tuottaminen voi synnyttää uudenlaisen symbolitalouden, jossa paikalliset pienryhmät ja yhteisöt toimitivat keskenään mutta verkottuisivat globaalilla tasolla vastaavien ryhmien kanssa. (Koivunen & Kotro toim.1999, 293- 294.)

Uusitalo pohtii, onko sisältöyrittäjä tai kulttuuriteollinen yritys oikea yritys, kun suuri osa rahoituksesta tulee avustuksina ja palveluiden ostajana on usein myös julkinen yhteisö. Maksaako asiakas todella tuotteesta käyvän hinnan ja tarkoittaako käypä hinta sitä, että tuotantotuet ja -avustukset voitaisiin maksaa pois ja voittoa jää sekä yrittäjälle että yrityksen kehittämiseen? Sisällön laatu näkyy yrityksen rahoitustilanteessa. Uusitalo painottaa, että ammatinharjoittaja työskentelee joko suoraan asiakkaan tilauksesta tai yrityksen alihankkijana. Ammatinharjoittaja toimii ensisijaisesti itsensä ja perheensä elättäjänä, kun taas yrittäjä työllistää muita ja haluaa kasvattaa ja laajentaa toimintaansa. Ammatinharjoittaja voi toimia kapean sektorin ammatinharjoittajana, joka esimerkiksi toteuttaa jonkun muun ideasta tai tuotteesta myytävän tuotteen, mutta yhtä hyvin ammatinharjoittaja voi olla myös luova tekijä. Voidaankin kysyä, eikö taiteilija itse asiassa ole ammatinharjoittaja, kun lopputuloksena voi syntyä käsikir-

joitus, multimediataideteos tai taulu? Kulttuuriteollisuuden tai sisältötuotannon näkökulmasta ammatinharjoittaja voidaan nähdä joko jonkin osan toteuttajana tai sitten hän hoitaa koko arvoketjun toiminnot esimerkiksi taidekäsityöläisenä omaten työverssaansa myymälöineen. Uusitalo tähdentää vielä, että taiteen ja kulttuurin sektoreilla työllistyminen merkitsisi joko perinteistä pk - yrittämistä tai yksityisen ammatinharjoittajan ja käsityöläisen kaltaista työllistymistä. Uusitalo on pienten toimijoiden merkityksen puolestapuhuja kulttuuriteollisuuden sektorilla. Hänen mukaansa paras tuotantomalli on sellainen, jossa kulttuuriteollisuuden useat pienet yritykset muodostaisivat innovatiivisen aluskasvillisuuden, joka syöttäisi ideoita suurille jakelukanaville, koska kulttuuriset innovaatiot kehittyvät eritoten pienissä yksiköissä. (Koivunen & Kotro toim. 1999, 175- 177.)

3.5 Kulttuuritoiminnan tukeminen: avustukset ja sponsorointi

Millainen tilanne on avustusta hakeneilla kulttuuritoimijoilla silloin, kun he eivät ole saaneet hakemaansa avustusta tai myönnetyn harkinnanvaraisen avustuksen määrä on liian pieni? Yleisesti kulttuurin ja taiteen tuen ja avustusten hakijat kaipasivat tietoa myönnetyn avustuksen määräytymisperusteista etenkin silloin, kun toiminta-avustusta oli leikattu tai hankeavustusta ei ollut myönnetty. Hakuilmoituksessa kerrotut myöntöperusteet koettiin ristiriitaisiksi ja valtion taidetoimikuntajärjestelmältä edellytettiin johdonmukaisempaa viestintää. Hakemusten laadintaa helpottamaan toivottiin tuen myöntäjien päätöksiin vaikuttavaa taustatietoa, tietoa painotusalueista ja selkeitä ohjeita siitä, mitä asioita hakemuksessa tulisi painottaa. Toiminta-avustukset eivät ole laman jälkeisiin vuosiin kattaneet enää kaikkia perustoimintojen ylläpidosta aiheutuvia henkilöstö-, vuokra-, ja toimistokuluja. Valtio rahoittaa taide- ja kulttuuri-toimintaa kansalaisten verovaroilla, raha-arpajaisten voitoilla ja veikkauksen voittovaroilla. Pääsääntöisesti verovaroilla kustannetaan kulttuuri- ja taidetoimintaa niiltä osin kuin tuen saamisen edellytykset perustuvat lakiin ja myönnettävän määrän määräytymisperuste on yksityiskohtaisesti laissa säädetty. Raha-arpajaisten, veikkauksen ja vedonlyöntipelien voittovarot ovat Arpajaislain (491/1965 ja 1047/2001) mukaan tarkoitettu taiteen, tieteen, liikunnan ja nuorisokasvatustyön rahoittamiseen. Taiteen ja kulttuurin keskeinen avustusosa perustuu lakiin taiteenedistämisen järjestelystä (328/1967), ja jonka rahoitus otetaan pääosin veikkausvoittovaroista. Pääasiassa valtion taidetoimikunnissa harkinnanvaraista tukea jaetaan yksityisille taiteen harjoit-

tajille. Eniten yhteisöjen avustushakemuksia käsitellään säveltaidetoimikunnassa, kun muilla taiteen aloilla harkinnanvaraisen tuen pääpaino on yksittäisten taiteentekijöiden avustuksissa. Useimmissa tapauksissa taidetoimikunnat antavat vain lausunnon oman taiteenalan yhteisöjen valtionavustushakemuksista ja tekevät määrärahojen jaosta esityksen. Lopulliset päätökset tehdään opetusministeriössä. (Oesch 2004, 26, 60, 70- 73.)

Hyväntekeväisyys ja sponsorointi eroavat toisistaan siten, että hyväntekijälle julkisuus ei ole tärkeätä, hyväntekijä ei odota lahjoituksistaan hyötyä itselleen ja hyväntekeväisyys ei perustu kahdenkeskiseen sopimukseen, sillä hyväntekijä päättää yksin lahjoituksistaan. Kulttuuritoimijoiden ja sponsoriyhteistyötahon välillä väärinymmärrykset vähenisivät, mikäli kulttuuritoimijat laatisivat etukäteen sähköisen tai paperiversioesityksen tapahtumansa sisällöstä ja kertoisivat siitä persoonallisesti ja yksityiskohtaisesti. Tapahtumajärjestäjän on myös määriteltävä kohdeyleisönsä ja kerrottava sponsoriyhteistyötaholle tapahtumansa laajuus. Tapahtumatuottajan on perusteltava, millaisen yrityksen markkinointiviestinnän osaksi tapahtuma sopii. Lisäksi yhteistyöneuvottelussa on määriteltävä sponsoriyhteistyön pituus: onko yhteistyö osapuolten välillä pitkäkestoista kumppanuutta vai toiminnallista yhteistyötä? (Saksala 2008.)

Jatkossa mahdollisia vanhan ajan iltamien k-65 sponsoriyhteistyökumppaneita voisivat olla, muun muassa, ET- Lehti, Motivus kuntokeskus, Meikki- ja kauneushoitola Elizabeth, EN- apuväline, lakiasiantointimisto, joka on perehtynyt antamaan neuvontaa ja palveluja erityisesti ikäihmisille, Ykkösmatkat Oy, lääkeyhtiö Orion ja Valio. Loka-kuun iltamissa sponsoriyhteistyökumppaninani oli Malmin Suomalainen Kirjakauppa, joka lahjoitti kirja-arvontaan olevat teokset. Meikki- ja kauneushoitola Elizabeth sijaitsee Oulunsalossa, ja mikäli yhteistyö syntyy, vanhan ajan iltamat k-65 voisi olla kiertueella Pohjois-Suomessa ja iltamia järjestettäisiin pohjoispohjalaisen maakunnan paikkakunnilla.

Sponsoriyhteistyötä vähentäviä ja estäviä tekijöitä ovat ennakoluulot, asenteet, erilainen kieli, käsitteet ja ajattelumallit. Asenneilmapiiri kulttuuritoimijoiden ja yritys-sponsorin välillä on edelleen lukkiutunutta. Valitettavasti vieläkin kulttuuritoimijat tuntevat puutteellisesti kaupallista keskustelu- ja tapakulttuuria. Ongelmia on konkreetti-

sen yhteistyön vähäisyydessä ja hedelmällisen dialogin syntymisessä. Ideaalitilanne on sellainen, jossa molempipuolinen ammattitaitoon, osaamiseen ja kunnioitukseen perustuva yhteistyö sujuisi joustavasti. Pyrkimys olisi päästä ns. win - win- tilanteeseen, ja yhteistyö voisi edetä tilanteeseen, jossa dialogin vahvistuminen syntyisi ja uudenlainen yhteistyökulttuuri voisi alkaa. Joidenkin taiteilijoiden ammattikuvat kulminoituvat kysymykseen, missä määrin taiteilija näkee toimintansa yrittäjämäisenä. Toimintaympäristöjen muuttuessa muuttunut rahanjakopoliittikka on osaltaan johtanut uusiin organisoitumisen muotoihin ja uusiin toimintatapoihin, joita useassa kulttuuri-laitoksessa tai hanketasolla testataan erehdysten ja yritysten kautta. Sponsorisuhteiden kehittymiselle on tärkeitä, että organisaatiossa olisi nk. suhdepromootori-ihmisiä, jotka ymmärtäisivät kummankin osapuolen arvomaailmoja ja logiikkaa. (Wilenius 2004, 133- 135, 141.)

3.6 Tekijänoikeuslainsäädäntöön liittyviä näkökohtia

Taiteellinen teos tai muunlainen teos on yleensä hyvin kiinteässä yhteydessä tekijänsä persoonaan. Oikeudenmukaisuusnäkökohtien perusteella on perustelua ajatella, että oikeus teokseen siihen liittyvine taloudellisine intresseineen, kuuluu teoksen luojalle. Edellä mainittuun ajatteluun liittyy myös palkitsemisen ajatus, jonka mukaan teoksen tekijä ”on palkkansa ansainnut”. Yhtenä teoksen tekijän yksinoikeuden oikeuttamisperusteena mainitaan yleensä myös luomiseen kannustaminen. Immateriaali-oikeudelle on luonteenomaista, että sen kohde ei ole materiaallinen vaan aineeton. Immateriaalisista oikeuksista tekijänoikeus on muita immateriaalioikeuksia enemmän persoonallisuusoikeuden värittäjä. Tekijänoikeuslainsäädännön yksi tärkeimmistä tavoitteista on kirjallisuuden ja taiteen edistäminen. Nykyisessä kaupallisessa maailmassa voidaan yksinkertaisesti lähteä siitä, että tekijänoikeus takaa teoksen tekijälle tietyn neuvotteluaseman sovittaessa teoksen hyväksikäytöstä. (Haarmann 2005, 7, 9- 10.)

Mitkä asiat eivät saa tekijänoikeussuojaa? Tekijänoikeutta ei saa teoksen perusidea, aihe tai motiivi: kuka tahansa voi kirjoittaa romaanin esimerkiksi Titanicin tuhosta. Tekijänoikeussuojaa vaille jäävät myös periaatteet, ideat ja algoritmit, joille esimerkiksi tietokoneohjelma perustuu. Tekijänoikeussuoja ei käsitä myöskään niitä tutkimustyön tuloksia, teorioita, ajatuksia, tieteellisiä löytöjä, tietoja tai toteamuksia, joita

teoksessa esitetään. Näytelmätekstiä käsitellään tekijänoikeuslakimme mukaisesti kirjallisena teoksena, mutta näytelmää pidetään näyttämöteoksena. Säännösten soveltamisalaan kuuluvat myös radiokuunnelmat. Kysymys on samasta teostyypistä, oli se siten tekijänoikeuslaissa ilmaistuna näyttämöteoksena tai näytelmäteoksena. (Haarmann 2005, 78- 79, 96.)

Teoksen luomisen myötä syntyy teoksen tekijänoikeus. Tekijänoikeussuoja ei edellytä tekijänoikeuden pidättämistä, © - merkin käyttämistä ei myöskään fikseerausta eli teoksen kiinnittämistä filmille, paperille, kasetille tai muulle materiaaliselle alustalle unohtamatta rekisteröimistä. Laulelmat, improvisoidut puheet saavat tekijänoikeussuojan samoin edellytyksin kuin painetut tekstit ja nuoteille kirjoitetut sävelteokset. Suomessa sen sijaan © - merkki eli copyright- merkintä ei ole oikeutta luova. Copyright- merkinnällä varustetun tuotteen tekijänoikeussuoja riippuu siitä, ylittääkö tuote teosvaatimuksen. Pelkkä © - merkintä ei ole tae siitä, että tuote ylittää tekijänoikeussuojan. (Haarmann 2005, 243)

Vuonna 2005 tekijänoikeuslain uudistuksen yhteyteen sijoitettiin kirjallisen tai taiteellisen teoksen esittäjän rinnalle kansanperinteen esittäjä. Kansanperinteen ilmaisut jaetaan esityksiin ja aineellisessa muodossa oleviin. Aineellisia ovat esimerkiksi soittimet, maalaukset ja puuleikkaukset. UNESCO:n ja WIPO:n 1982 mallilaissa kansanperinteen esitykset on jaettu kolmeen ryhmään: sanalliset esitykset eli kansanrunous, arvoitukset ja kansantarinat, musiikilliset ilmaisut eli kansanlaulut ja soittinmusiikki, sekä liikkeen avulla tapahtuvat ilmaukset eli kansantanssit, leikit, taiteelliset seremoniat ja rituaalit. Tekijänoikeuslainsäädännön piiriin kuuluvat kansanrunouden, kansanlaulujen, kansantanssien ja vastaavien esittäjille myönnettiin sama suoja kuin teosten esittäjille. (Haarmann 2005, 258- 259.)

Tekijänoikeusjärjestöistä vanhin on Teosto ry., jonka asiakkaita ovat säveltäjät, sanoittajat, sovittajat ja kääntäjät, joilla on tekijänoikeus teokseensa. Asiakkaita ovat myös musiikinkustantajat. Tekijä, kustantaja tai asiakas voi halutessaan hakea Teosto ry:n jäsenyyttä seuraavat ehdot täytettyään: tekijä tai kustantaja on ollut Teoston ry. asiakkaana neljä vuotta ja saanut tilityksiä vähintään kahdelta tilityskaudelta. (Haarmann 2005, 330.)

Gramex ry. valvoo äänitteiden käyttöä esimerkiksi teatteriesityksissä. Teosto ry. ja Gramex ry. eroavat toisistaan siinä, että Teosto ry. edustaa tekijöitä: sanoittajat, säveltäjät ja sovittajat, ja Gramex ry. puolestaan edustaa esiintyjiä: soittajat, laulajat ja kapellimestarit sekä äänitteiden tuottajia. Teosto ry. kerää korvauksia elävästä - ja äänitemusiikista. Gramex ry:n - korvausta maksetaan äänitteiden tai äänilevyjen käyttämisestä. Gramex ry:n tärkein tehtävä on maksaa esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille ne korvaukset, joita radio - ja televisioyritykset maksavat äänitteiden käytöstä lähetyksissään. Gramex ry. perii myös korvauksen äänitteiden käyttämisestä myös muussa julkisessa esityksessä. Tuotos ry:n tehtävänä on audiovisuaalisen materiaalin: videotallenteiden tekijänoikeuksien valvominen sekä tekijänoikeuksien neuvonnan tarjoaminen, esimerkiksi elokuvien ja DVD- levyjen käyttäminen teatteriesityksissä. Kuvasto ry. on visuaalisen alan tekijänoikeusyhdistys. Kuvasto ry. myy käyttöluvia, jotka oikeuttavat teoksen käyttämistä esimerkiksi käsiohjelmissa, julisteissa ja esitteissä. Internet-sivuilla taideteosten kuvien käyttö on Kuvasto ry:n valvonnan alaisena. Kopiosto ry:n tehtävänä on valvoa teosten valokopiointia. Kopiosto ry:n kautta saa yhteyden kaikkiin tekijänoikeusjärjestöihin ja sen jäsenjärjestöinä ovat muun muassa teatterialan etujärjestöt. (Hytti 2005, 133- 135; Haarmann 2005, 331.)

4 KULTTUURI ELÄMÄNKAAREN EHEYTTÄJÄNÄ

4.1 Ihmisen iän eri määritelmiä

Filosofian lisensiaatti Marja Tikka selvittää sosiaalisen iän merkitystä ihmiselle. Sosiaalinen ikä tarkoittaa sitä, kuinka ihminen kuvastuu sosiaalisesta peilistä, joka antaa puolestaan heijastukselle muodot ja värit. ”Peilikuvat” vaihtelevat historiallisen kulttuurin, sukupuolen, ajan tai yhteiskuntaluokan mukaan. Sosiaalista on se, millaiseksi määrittelemme ikääntymisen sekä myös se, kuinka vanhuuteen tai nuoruuteen eri aikakausina suhtaudutaan eli se, mikä mielletään vanhaksi, on sosiaalinen kysymys. Sosiaalinen ikä on suhteessa aikaan ja sillä on oma tilansa liittyen perheen, omaisten, ystävien, työnantajien ja työtovereiden, virallisten instituutioiden tai minkä hyvänsä muun sosiaalisen merkityksenannon kautta. Siten samalla ihmisellä voi olla monta sosiaalista ikää, jotka joko vastaavat hänen kronologista ikäänsä tai sitten eivät. Tik-

ka erittelee ikäluokitteluja ja painottaa, että nainen voi olla nuori äitinä termin sosiaalisessa merkityksessä, vaikka hän olisi biologisesti tai kronologisesti vanha. Sosiaalinen ikä tulee näkyväksi, kun ikään liittyvästä koodistosta poiketaan jollakin tavoin. Hän mainitsee luvussaan erään väittämän ikääntymisen pukeutumiseen liittyen; kuhunkin ikään sopivaksi mielletty pukeutuminen vahvistaa kronologisen iän merkitystä ja ns. ”raihnaisuuden” teemaa ikääntymisessä: vanhukset käyttävät villahousuja ja -takkeja, shaaleja sekä flanellisia housuja ja kotitakkeja. (Uutela & Ruth toim. 1994, 89- 90.)

Filosofian tohtori Aino Rätty-Hämäläinen selvittää, miten kirjailija-sairaalateologi Irja Kilpeläinen on osuvasti määritellyt yli- ikäinen – määritelmän. Kilpeläisen jaottelu on seuraavanlainen: keski-ikä, salaa hiipivä vanhuus, varhaisvanhuus, keskivanhuus, myöhäisvanhuus ja ylpöt. Ns. kolmas ikä on monille ihmisille uusien mahdollisuuksien ja itsensä toteuttamisen aikaa. Monet taiteilijat ovat oivaltaneet, että luova prosessointi ja työ jatkuvat niin kauan, kun heillä riittää henkisiä voimavaroja. Taiteen historiaa katsottaessa on paljon esimerkkejä säveltäjien, kirjailijoiden, kuvataiteilijoiden, elokuvan tekijöiden ja arkkitehtien keskuudessa olevista iäkkäistä henkilöistä. Verdi sävelsi 72-vuotiaana Otellon ja 76-vuotiaana Falstaffin. Helen Schjerfbeck oli luomisvireessään aina 80-vuotiaaksi asti. Mitään merkittävää ei elämässä synny, jos ihmisellä ei ole tavoitteita, olimmepa taiteilijoita tai tavallisia kuolevaisia. Ikääntyneet ihmiset tarvitsevat luomistahtoonsa ja -haluunsa enenevässä määrin rohkaisijoita ja kannustajia, että kättuneet ikävuodet unohdettaisiin ja hypättäisiin vaikeimman eli aloittamiskynnyksen yli. Parhaimmillaan kunnianhimo on sitä, että ymmärtää saaneensa Luojalta lahjan, jota on varjeltava ja viljeltävä, jotta saisi näkemyksensä ja ajatuksensa välitetyksi. (Heinonen & ym. toim. 1998, 191- 193, 197- 198.)

Tikan mukaan persoonallinen ikä on se hetki yksilön elämänkulussa, kun hän katsoo saavuttaneensa sen suhteessa omiin tavoitteisiinsa ja päämääriinsä tai toisiin ihmisiin. Persoonallinen ikä syvenee yksilön elämään liittyvien olemassa olevien kokemustensa myötä, esimerkiksi ihmisen oma tai hänen läheisensä vakava sairaus tai kuolema saattaa antaa persoonalliselle iälle uutta ulottuvuutta. Ihmisellä on pohjimmiltaan oma itsenäinen määrittelyoikeus suhteessa ideologioihin ja instituutioihin. (Uutela & Ruth toim. 1994, 95- 98.)

Tikka määrittelee subjektiivisen iän käsitettä, mikä on vaikeimmin tavoitettavissa kuin persoonallinen ikä, koska subjektiivinen ikä antaa näkymän ihmisen kronologiseen ikään ja osoittaa ajan suhteellisuuden. Subjektiivinen ikä sisältää omat kulttuuriset aateperinteensä sekä kehittyneet käsityksensä elämän peruskysymyksistä ja moraalikysymyksistä yleisesti ottaen. Iätön minuus (ageless self) on ikääntyneiden kehon ja ulkomuodon muutosten ristiriitaa, jonka ikääntyneet kokevat fyysisen olemuksen ja minuuden välillä. Ulkoisesti muuttuneen ikääntyneen sisältä katselee ”sellainen minä”, joka sisäisesti tuntee itsensä edelleen samaksi ihmiseksi kuin nuorena. Sosiologi Jaber F. Gubrium on tutkinut muun muassa käsitettä vanhuuden naamio (the mask of old age) ja kuvannut sitä faktaa, että vanheneva ihminen tuntee kuitenkin säilyvänsä samana ihmisenä, vaikka kasvoille onkin muodostunut vieras naamio. Jos ikä käsitetään vain biologisena tai kronologisena käsitteenä, sitä seuraa metodologinen ja käsitteellinen kapea-alaisuus. Gerontologiassa ikääntyneen ihmisen biologista ja kronologista ikää tutkitaan. Ihminen on päämääriään etsivä yksilö, joka voi halutesaan ylittää sosiokulttuurisesti määräytyvät ikänormit, jos ne eivät vastaa omaa henkilökohtaista kokemusta. (Uutela & Ruth toim. 1994, 96- 99.)

4.2 Taiteen eheyttävä voima ja tanssin suosio ikääntyneiden parissa

Yhteiskuntatieteiden tohtori Leonie Hohenthal- Antin on tutkinut, että ikääntyneiden osallistuminen vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan lievittää stressiä ja vähentää masentuneisuutta huolimatta ihmisen omista stressin hallintakeinoista tai ystävien suostusta sosiaalisesta tuesta. Näkökulma kannattaa huomioida, kun mietitään keinoja ikääntyneiden masennuksen lievittämiseen. Jos yhteiskuntamme panostaa ikääntyneiden ihmisten taide- ja kulttuuritoimintoihin, se tulee kansantaloudellisesti tulevaisuudessa halvemmaksi kuin se, että ennaltaehkäiseviin esittävän taiteen kulttuuripalveluihin ei panosteta riittävästi. Vanhenevan ihmisen identiteetin rakentumisen mahdollisuus elinkaareissa, arkielämän uudelleen muotoutumisen voimavarat taide- ja kulttuuritoimintojen avulla, tuo ikäihmiselle uutta elämänsisältöä elinvuosiinsa. Taide- ja kulttuuritoiminta on eräs masennusta ennaltaehkäisevä tekijä, joka tarjoaa ikääntyneelle mahdollisuuden yksinäisyydestä irtautumiseen ja yhteisöllisyyden kokemiseen. Nämä seikat ilmenivät myös kyselyni vastauksista. Taide - ja kulttuuritoiminta on lääkettä masennukseen, taide- ja kulttuuri saattaa lisätä pitenevää elinkaarta ja siihen liittyviä positiivisia merkityksiä ja elämänlaatua. Hohenthal- Antin on väitöskir-

jassaan, Luvan ottaminen - ikäihmiset teatterin tekijöinä (2001), kartoittanut Mikkelin päiväkeskuksen senioriteatteri Kutkituksen seniorinäyttelijöiden luomaa näytelmätekstiä yhdessä ohjaajan kanssa aina yleisöesityksiin asti. Kutkituksen seniorinäyttelijöiden keski-ikä oli teatteriprosessin alkuvaiheessa ollut 75 vuotta ja monet heistä olivat kärsineet vakavistakin sairauksista, mutta se ei ollut estänyt heidän tahtoa ja paloa näyttelemiseen. Motivoitumista teatteriprosessin tekemiseen edesauttoi myös empaattisen ohjaajan ammattitaito, sillä hän valoi uskoa ja intoa näyttelijöihin teatteriprosessin aikana. (Hohenthal- Antin 2006, 31, 123- 124.)

Musiikkiterapeutti Heidi Ahonen-Eerikäinen (1992, 208) toteaa, että laulamisella on tutkittu olevan terapeutisia vaikutuksia ihmiseen. Ihmisen psyykkinen ja fyysinen yhteys katkeilee usein kiireen, stressin ja sairauksien myötä. Laulaminen on yksi tapa säilyttää yhteys ja saada tuntee elämyksiä omasta olemassaolostaan. Hän selvittää teoksessaan vielä musiikkiterapeutti Petri Lehikoisen vuonna 1991 todenneen seuraavaa: ”Yhteislaululla voidaan saavuttaa yhteisymmärrys ja harmonia ryhmän jäsenten välille”. Kansojen sisäisissä murroksissa, vallankumousten aikana, konfliktitilanteissa, sodissa ja diktatuurien vallitessa musiikilla on aina ollut huomattava asema. Joistakin musiikkikappaleista on tullut myös vastarinnan symboli. Joskus jonkin yhteiskunnassa lailla kielletyn laulun tai melodian esittäminen julkisilla paikoilla, esimerkiksi viheltely tai hyräily, on saattanut merkitä jopa kuolemanrangaistusta. Musiikin avulla on voitu hallita, aikaansaada palvontaa ja lisätä oman vallan suuruuden tuntua ja valtakunnan yhtenäisyyttä. Kansallislaulu on tärkeä jokaiselle kansalle ja sen kuuleminen esimerkiksi Olympialaisten palkinnonjakotilaisuudessa, on urheilijoille ja (saman maan) katsojille aina yhtä sykehdyttävää, kansallislippujen noustessa salkoihin.

Musiikki on sosiaalisesti hyväksyttävä tapa ilmaista asioita, joita ei ehkä muutoin uskallettaisi ilmaista. Ravintolakulttuuri on oiva esimerkki siitä, että musiikki sallii luvan lähestyä toista jopa tuntematonta ihmistä. Se sallii myös koskettaa ja pitää lähellä. Musiikilla on myös suojaava keino ”verhota” tanssiparit tanssilattialle orkesterin soittaessa. Meille kaikille tanssiravintolassa tai yökerhossa juhlineille, lienee tuttu sellainen tilanne, että toisinaan musiikin lakattua syystä tai toisesta, outo ja vaivautunut olo valtaa mielemme ja kehomme jäädessämme ”tuntemattoman” tanssipartnerin kanssa tanssilattialle ilman musiikin antamaa suojaa. Ahonen-Eerikäinen selvittää,

että primitiivisissä kulttuureissa musiikin merkitys oli toimia tunteiden ilmaisukeinona, osana sosiaalista yhteisöä ja erilaisten rituaalien yliluonnollisena voimavarana. Musiikilla on nykyäänkin vielä samankaltaisia merkityksiä kuin esihistoriallisen ihmisen elämässä. Eri-ikäisten ja erimaalaisten ihmisten perustunnetasot ovat yleismaailmallisia, mutta niiden ilmaisumuodot vain vaihtelevat: afrikkalainen heimo ilmaisee iloaan tai suruaan vastakkaisesti kuin länsimaalainen ihminen. (Ahonen 1992, 61- 64.)

4.3 Ikääntyneet neuvonantajina

Kulttuurigerontologi, filosofian tohtori Sinikka Vakimo valottaa, että yhteiskuntamme nopea modernisoituminen 1900-luvulla on venyttänyt sidoksia vanhoihin kulttuurimalleihin ja käyttäytymistapoihin sekä se on luonut uusia kytköksiä, joten monet perinteisiin ikäkausiin liittyvät elämäntavat ovat muuttuneet. Erästä ongelmakeskeistä senioridiskurssia sävyttää negatiivinen näkemys ikääntyvästä naisesta ”sängynpohjalla makaavasta kasviksesta”. Myös jossain määrin harhaanjohtavat yleistetyt mielikuvamme ikäfossiileista, fyysisesti raihnaisista, heikoista ja dementoituneista ikääntyneistä, jotka makaavat apaattisina toisten avun varassa ovat piirtyneet mielikuviiimme vanhuksista. Harvemmin mediassa ja yleisessä vanhuuskeskustelussa pohditaan asiaa toiselta kannalta, että ikääntyneet koettaisiin avun antajina ja toisten hoivaajina. Kyse on biologiselta iältään tavallisista, ikääntyvistä naisista ja heidän asemastaan suomalaisessa yhteiskunnassamme. Mutta millaisia kollektiivisia käsityksiä kulttuurimme heistä tuottaa? Jokaisen meistä tulisi jo nuorena hahmotella omaa mielikuvamme omasta vanhuudestamme. Vanhuus on usein määritelty ”ei minua koskevaksi toiseudeksi”, josta kirjailija Simone de Beauvoir (1986) on kirjoittanut. (Heinonen & ym. toim. 1998, 115- 117.)

Tekniikan tohtori Yrjö Toivola painottaa, että erityisesti Idän kulttuureissa iän mukanaan tuomaa taitoa ja kokemusta on aina arvostettu. Konfutsen mukaan ihmisten joukosta tulisi valita aina vanhat ja työkalujen joukosta uudet. Islannin saagoissa, saduissa, tuhannen vuoden takaa tietävien viisaiden neuvoja arvostettiin ja kysyttiin. Vanhojen rouvien ja herrojen neuvot olisivat olleet tarpeen muun muassa suomalaisten pankkien ja teollisuuden globaalistumisriehassa 1980-luvun lopun ja 1990-luvun taitteessa. Kulmaisista neuvoista huolimatta hyväkin hanke voi epäonnistua, kokeneiden neuvo lisää kuitenkin onnistumisen mahdollisuutta. Antiikin Homeroksen aikana

tunnettiin jo kummi, opettaja, neuvoja ja mentor antiikin taruissa ohjaajana, kasvattajana ja neuvonantajana. Suomalaisuuden heimon kummi on Kalevalan mytologian Väinämöinen, tietäjä iänikainen. Maaseutujen autioitumisen ja rapistumisen vuoksi Kylänvanhin - käytäntökin on hiipunut keskuudestamme kylähullujen luonnollisesta olemassaolosta puhumattakaan. (Heinonen & ym. toim. 1998, 74- 75.)

Kulttuurigerontologi Vakimo selvittää tutkimuksessaan ikääntyneen naisen näkökulmaa eläkeläistanssipaikoissa, ja hän on perustanut näkemyksensä tutkimuksessaan haastattelemiensa naisten esittämiin määrittelyihin. Tästä tulkinnasta oleva näkökulma saa perustelunsa siitä tosiasiasta, että tanssipaikoilla käyvien tanssijoiden enemmistöä edustaa naiset. Toiseksi tanssipaikan toimintaa on tarkasteltava osallistujien yhteistyönä, jota ohjaa oman ja toisten kasvojen säilyttämisen näkökulma. Eläkeläistanssit ovat päiväaikaan, säännöllisesti järjestettyjä tanssitapahtumia, joissa ei ole alkoholin käyttömahdollisuutta. Eläkeläistanssit eroavat ns. kerhomaisuutensa ja tervehenkisyytensä takia ravintolataksseista, koska alkoholittomuus ja savuttomuus sekä päiväsaikaan tapahtuva yhteisöllinen ajanvietteen muoto ovat eläkeläistansseille tunnusomaisia piirteitä. Tanssiminen on liikuntaa, joka sopii ikääntyneelle, koska hän voi nauttia liikunnan reippaudesta ja välillä siinä on mahdollisuus levähtämiseenkin. Tanssi on sosiaalista toimintaa, jossa ihminen nauttii musiikin liikkumisen ja kuuntelemisen tuomasta esteettisestä nautinnosta ja jossa ihminen voi kokea myös ryhmään kuulumisen tunnetta. (Uutela & Ruth toim. 1994, 165- 167.)

5 ILTAMIEN TOTEUTTAMINEN

Tapanilan Työväentalolle alkoi virrata juhlavasti pukeutuneita rouvia ja herroja kello 16:15 alkaen. Jaana Hyytiäinen toimi aulaemäntänä (Humanistisen Ammattikorkeakoulun kulttuurituottajaopiskelija) ja Taina Petrell (Humanistisen Ammattikorkeakoulun kulttuurituottajaopiskelija) lipunmyyjänä. Hän jakoi yhteislaulujen sanat, sekä hän antoi 45 kyselylomaketta 65 vuotta täyttäneille tapahtumaan osallistuville henkilöille, jotka lomakkeen täytettyään voivat osallistua kolmen kirjan arvontaan. Puhvetin puolella työskenteli venäläinen ja intialainen työntekijä. Puhvetin leivonnaiset hankin

pääosin tapanilalaiselta Rönttösrouva - leipomoyrittäjältä. Toisen puhvetissa työskennelleen työntekijän tytär on lapsiteatterioppilaani, joka esiintyi iltamien ohjelmiston lyhyissä sketseissä.

Kello 17:00 juontaja kuulutti yleisön tervetulleiksi vanhan ajan iltamiin k-65 ja hän esitteli illan ohjelman. Kello 17:00 saavuin 85-vuotiaana Herttana yhdessä Eeditin kanssa estradille. Stand upin jälkeen lauloin yleisön kanssa vuorolauluna ensimmäisen laulun, saksalaisen kansanlaulun: "Esittelylaulu". (Hertta, Eedit, Alpertti, Anton ja Einstein lauloivat vuorovaikutuksessa yleisön kanssa). Aloin laulaa: "Ken on syntynyt tammikuussa, hän ylösnouskohon..., Ken on syntynyt keväällä, hän ylösnouskohon..., Ken on syntynyt Savossa, hän ylösnouskohon..., Ken on syntynyt pirtissä, hän ylösnouskohon..., Ken on syntynyt vahingossa, hän ylösnouskohon, jolloin stand upin esiintyjä Einstein nousi ylös baaripöytänsä takaa ja myös yleisöstä nousi muutama huumorintajuinen ja leikkimielinen katsoja. Seuraavaksi stand upin yhteydessä lauloin Chydeniuksen Nuoruustangon. Stand upin käsikirjoitukseen olin sisällyttänyt vanhan ajan arvoituksia eri puolilta Suomea, muun muassa: "Helsingissä hakataan tänne lastut lentelee"? (vastaus sanomalehti) "Kolmasti päivässä päälleen pukee, enimmät ajat alasti seisoo? (vastaus: ruokapöytä) Kolmanneksi: "Piimä kaatui lattialle, ei lähde nuolten, ei vuolten, ei luudalla lakaisten? (vastaus: varjokuva). Yleisö oli mukana innolla ja arvaili vastauksia.

Seuraavaksi oli stand up- komiikan osuus 1950-luvulla tapahtuneesta episodista eräässä pikkupuodissa, jolloin Hertta ja Eedit olivat nuoria. Kaksi nuorisoteatterilaisoppilastani näytteli dialogin, jossa Hertta ja Eedit olivat parikymppisiä nuoria naisia silloin 1950-luvun alussa. He käyttivät improvisaatiossaan valmiita laulun sanoja sisällyttäen ne dialogeihinsa, esimerkiksi "Arkihuolesi kaikki heitä jo Hertta-hyvä ja käy tännepäin katsastamaan, millaisia korsetteja minulta täältä löytyy?" Seuraavaksi juontaja aloitti kysymisen yleisöltä, mitä tärkeää muistat vuodelta 1968? Yleisö vastaili juontajan kysymyksiin muun muassa, että Tsekkoslovakian miehitys ja Vietnamin sota olivat käynnissä, ja Vanhan Ylioppilastalon valtaus. Juontaja lisäsi siihen, että eräs japanilainen, tuolloin 20-vuotias nuori nainen, saapui Suomeen Honshu- saarelta suomalaisten lähetystyöntekijöiden mukana. Pian japanilais-suomalainen pari saapuikin estradille esittämään japanilaisia lauluja ja soittamaan muun muassa japanilaisella huilulla. Seuraavaksi vuorossa olivat lapsiteatterilaisten sketsit aiheinaan:

Kampaajalla tapahtuu, Valokuvaajan painajainen ja Väärinkäsitys. Me muut esiintyjät odotimme takahuoneessa, ja kuulin, kuinka yleisöä naurattivat nuo 7-13-vuotiaiden lasten esitykset. Aloittaessani laulamaan Rauli ”Badding” Somerjoen sävellystä Paratiisi, Einstein haki erästä rouvaa tanssiin. Yleisö luuli parin tanssiessa ainoana parina tanssiparketilla, että he olivat iltamien käsikirjoitukseen kirjoitettu tanssipari. Niin ei kuitenkaan ollut. Yleisö taputti raikuvasti. Kvartetin säestämänä lauloin ja tanssiparit alkoivat tanssia. Einsteinin rooli oli tanssittaa yleisöstä sellaisia naisia, jolla ei ollut miespartneria. Hänen tuli Hertan avulla löytää mahdolliset tanssihaluiset rouvat. Juontaja tanssitti muutamaa miestä, jotka olivat tulleet iltamiin yksin. Ilta päättyi kolmen kirjan arvontaan. Iltamissa oli yleisönä 51 65- 89-vuotiasta ikääntynyttä, joista kyselyyn vastasi 45 ikääntynyttä.

Iltamajuhlan virallinen osuus alkoi kello 17:00 ja päättyi kello 19:30. Ovet avautuivat jo kello 16:15, jolloin osa yleisöstä saapui paikalle. Esitysten lomassa väliaikoja olisi pitänyt olla enemmän kuin yksi, koska ainoalla iltamien väliajalla puhvetin tuotteita myytiin. Onneksi iltamien ammattijuontaja, erään ohjelmaesityksen jälkeen, pyysi väliaikaa ja mainosti ystävällisesti ikääntyneelle yleisölle, että siirtykää nyt nauttimaan puhvetin antimia. Aulaemäntä ja puhvetin työntekijät sanoivat, että juuri tuon tauon aikana euroja kilisi kassaan. Väliaikoja olisi voinut olla yksi tai kaksi vielä lisääkin. Väliajalla muutama iltamiin osallistunut nainen halusi keskustella kanssani. Eräs rouva kysyi, onko tuo pikkutyttö, joka tanssi laulun aikana, sinun tyttäresi. Onhan hän. Kun lauloin Rauno Lehtisen säveltämän ”On hetki, jolloin tuuli uinahtaa”, tyttäreni improvisoi tanssiesityksen, vaikka en ollut käsikirjoitukseen koreografiaa suunnitellut. Toisaalta Pinja- Onervan tanssista tykättiin, se ilmenee kyselyssä, ja muutama rouva totesi asian minulle iltamien väliajalla. Eeditin roolissa näytellyt esiintyjä pyysi minua editoimaan DVD- taltioinnilta japanilais- dueton esitykset pois, koska se ei liittynyt hänen mielestään suomalaiseen vanhan ajan iltamien luonteeseen. Kömmähdyksestäni huolimatta kyselystä ilmeni, että japanilaisdueton esityksestä ja ”metkoista” japanilaisista soittimista pidettiin.

Eräs kyselyyn vastannut ikääntynyt havaitsi, että tapahtuman järjestäminen oli ollut liiaksi yhden ihmisen varassa. Hänellä oli jokseenkin oikea havainto asiasta, ja asiaa pohdin tarkoin, kun suunnittelen lähitulevaisuudessa iltamia. Sisältötuottajana olisin voinut perehtyä ensin iltamien historian tutkimuksiin, jonka jälkeen olisin laatinut van-

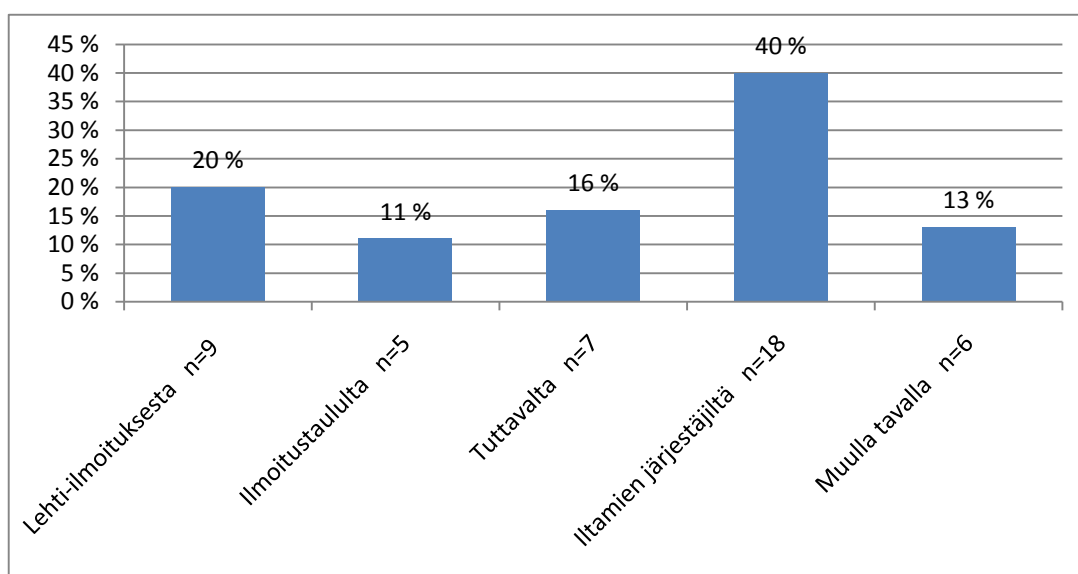
han ajan iltamien ohjelmavirran. Aulaemäntä ihasteli ikääntyneiden ihmisten aktiivista mukanaoloa iltamissa. Hän toivoi kuitenkin, että hän olisi osannut opastaa yleisöä parkkipaikan etsimisessä, pankkiautomaatin löytämisessä ja valojen toimimisesta ja säätämisestä työväentalon aulassa. Tapahtumatuohtajana minun olisi pitänyt opastaa aulaemäntä työhönsä, joka jäi minulta huomioimatta. Aulaemäntä suoriutui moitteettomasti roolistaan kaikesta huolimatta. Hän toivoi myös rintaansa kylttiä: ”Hertan kööriin henkilökunta”. Hän ennakoi asiakkaiden ajattelevan, henkilökuntakyltin puuttuttua rinnasta, että eikö Tapanilan työväentalon aulaemäntä tiedä käytännön asioista, joita ikääntyneet olivat häneltä iltamissa kyselleet. Aulaemäntä kertoi myös, että joku yleisöstä oli ihmetellyt, miksi hänen eläkeläiskerhostaan Tapanilan eläkeläiset ry., ei ole muita kerhotuttuja iltamissa.

Ennen iltamia soitin Tapanilan eläkeläiskerhoon, jolloin kerhon puheenjohtaja sanoi, että hän haluaa itse informoida iltamista kerhossa, joten meidän (työryhmän) ei tarvitse tulla paikan päälle markkinoimaan tapahtumaamme. Lipunmyyjä ehdotti ennen iltamien alkua, että kyselylomakkeista ja kirja-arvonnasta olisi voinut tehdä mainoskyltit, ja ilmoituksen siitä, että vastatessasi kyselyyn, olet arvonnassa mukana. Tämä jäi myös huomioimatta minulta. Seuraavissa iltamissa huomioin asian. Intialainen puhvetin työntekijä ehdotti myös, että myytävien tuotteiden hinnat olisivat voineet olla selkeästi esillä. Hän laittoi likaiset astiat astianpesukoneeseen, tyhjentäen astianpesukoneen puhtaat astiat, ja laittoi ne kaappiin, asetti tarjolle makeat ja suolaiset myytävät ja virvoitusjuomat, keitti kahvia ja teetä, vei roskasäkit roskakatokseen, pyyhki pöydät ja oli palvelualtis ja kohtelias kaikille, josta sain välittömän positiivisen palautteen asiakkailta. Hän voiteli omasta aloitteestaan leipiä nälkäisille esiintyjille: mikä oivallinen huomio ruokkia esiintyjät tauolla, huomioiden, että saavuimme paikalle kello 12 aikaan päivällä, koska haimme lapsinäyttelijät, joilla ei ollut kuljetusmahdollisuutta. Lähdimme illalla kello 22 mennessä pois työväentalolta. Olen suorittanut hygieniapassin 28.11.2009 ja se on voimassa kaksi vuotta eli saan leipoa vastaavalaiksiin tapahtumiin tuotteita ennen kuin määräaika umpeutuu, ja sitten minun on tentittävä hygieniapassi uudelleen, mikäli aion leipoa ja myydä tuotteitani yleisötapahtumiin.

6 TAPAHTUMAA KOSKEVA KYSELY JA JOHTOPÄÄTÖKSET VASTAUKSISTA

Vanhan ajan iltamiin k-65 saapuneelle yleisölle jaettiin kullekin ennen tilaisuuden alkua kysely/palautelomake iltamista. Kyselylomakkeen avulla haluttiin mm. kartoittaa yleisön mielipiteitä tapahtuman ajankohdan sopivuudesta, iltamien sisällöstä ja lipun hinnasta. Lisäksi lomakkeessa kysyttiin, mistä osallistuja sai tiedon iltamista sekä osallistujan ikää, sukupuolta ja asuinpaikkaa. Iltamien yleisöstä lomakkeen kysymyksiin vastasi yhteensä 45 henkilöä. Kyselylomake kokonaisuudessaan on esitetty liitteessä 5.

Vastauksenaan lomakkeen ensimmäiseen kysymykseen yhdeksän henkilöä ilmoitti saaneensa tiedon iltamista lehti-ilmoituksesta, viisi ilmoitustaululta, seitsemän tuttavalta, 18 iltamien järjestäjiltä ja kuusi muulla tavalla. Tulosta selittää osaltaan se, että iltamien järjestäjät kävivät Etelä-Kaarelan eläkeläiskerhon toimitiloissa esitelmöimässä vanhan ajan iltamista k-65 noin kuukausi ennen iltamien ajankohtaa. Tästä johtuen 18 henkilöä 45:stä ilmoitti saaneensa tiedon tapahtumasta iltamien järjestäjiltä. Johtopäätös ensimmäisen kysymyksen vastauksista on, että eläkeläiskerhossa paikalla tapahtunut tiedottaminen saavutti eniten yleisöä iltamiin.

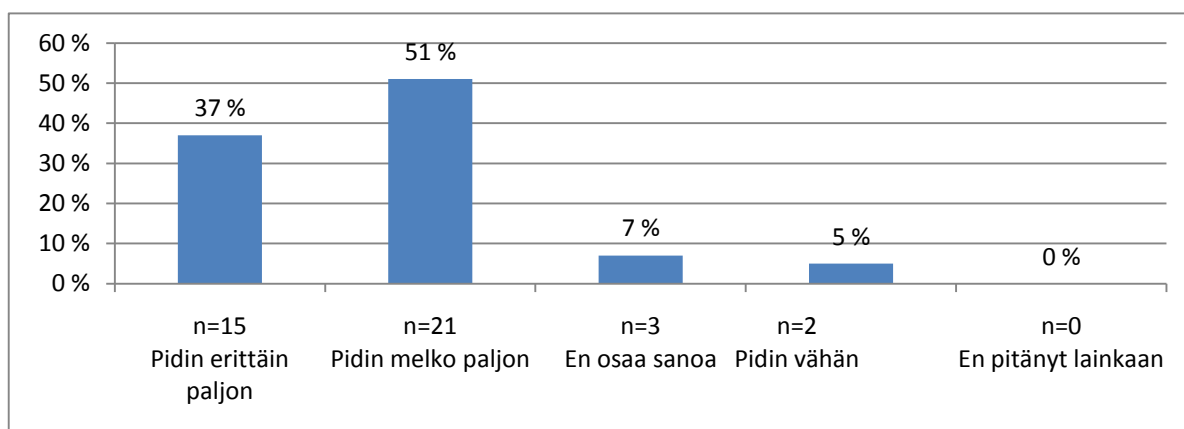

Kuvio 1. Tiedonsaanti vanhan ajan iltamista k-65?

Lomakkeen toinen kysymys oli: Oliko iltamien ajankohta ja kellonaika sopiva Teille? Tähän kysymykseen kaikki 45 henkilö totesivat, että ajankohta ja kellonaika olivat sopivat. Johtopäätös toisen kysymyksen vastauksista on, että lauantai-päivä kello 17- 19:30 on paras mahdollinen ajankohta ikääntyneelle väestölle suunnattujen iltamien pitämiselle.

Lomakkeen kolmas kysymys oli a) Pidittekö vanhan ajan iltamien k-65 sisällöstä? ja b) Jos piditte, niin mistä ja miksi? Vastausvaihtoehdot 3a-kysymykseen olivat: 1) erittäin paljon, 2) melko paljon, 3) en osaa sanoa, 4) vähän ja 5) en lainkaan.

Lomakkeen kolmanteen kysymykseen vastasi yhteensä 41 henkilöä. 15 henkilöä vastasi pitäneensä iltamista erittäin paljon, 21 henkilöä melko paljon, kolme ei osannut sanoa ja kaksi ilmoitti pitäneensä vähän. "En lainkaan" -vaihtoehtoa ei rastittanut yksikään vastanneista.

Kuvio 2. Vanhan ajan iltamien k-65 sisällöstä pitäminen

Lomakkeen kolmannen kysymyksen b-kohtaan "Jos pidit, niin mistä ja miksi?" vastasi yhteensä 29 henkilöä. Niistä henkilöistä, jotka kolmannen kysymyksen a-kohtaan vastasivat "Pidin erittäin paljon" tai "Pidin melko paljon", 27 henkilöä vastasivat kolmannen kysymyksen b-kohtaan. Tyypillisiä vastauksia olivat seuraavat vastaukset: *"Hyvä oli ohjelma. Kerta kaikkiaan. Laulut olivat mahtavia", "Monipuolinen ohjelma."*

Erilaiset yhteislaulut", "Välitöntä suorittamista ja musiikki ja laulut ovat aina mieluista kuultavaa. Jos vielä saa tanssia illan päätteeksi." ja "Erilainen ohjelma vaihteeksi!"

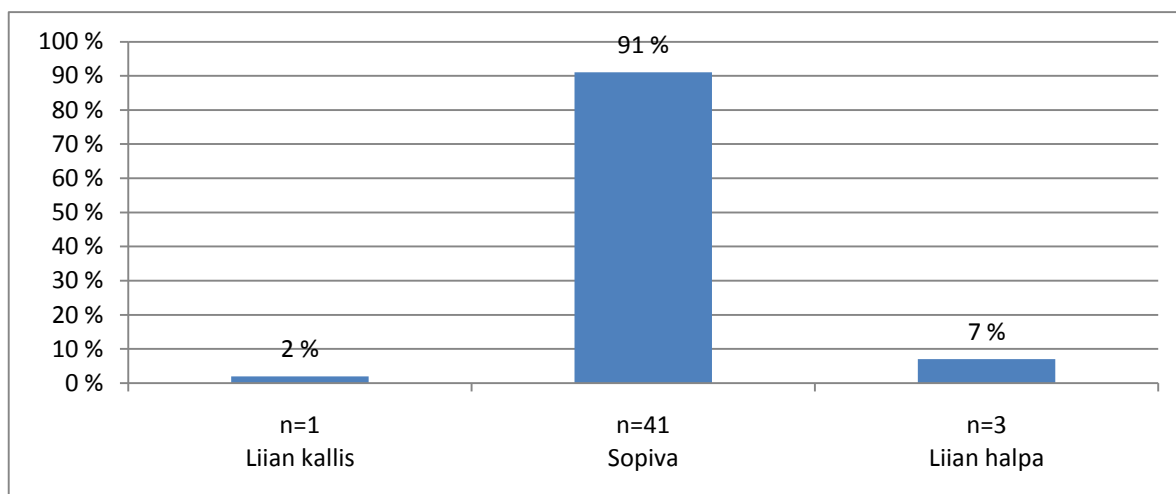
Lomakkeen kolmannen kysymyksen b-kohtaan vastanneiden 27 henkilön, jotka pitivät iltamista erittäin tai melko paljon, vastauksista yli puolesta tulee esille iltamissa laulettu laulut. Tämän lisäksi osassa vastauksista tulee yleisesti esille se, että osallistujia on pitänyt kaikesta ohjelmasta. Edellä mainittu viittaa siihen, että iltamayleisö on kokenut iltamissa esitetyt laulut erittäin tärkeäksi osaksi iltamien ohjelmallista sisältöä. Vajaassa puolessa em. 27 henkilön vastauksista viitattiin iltamissa esitettyyn näytelmään, sketseihin tai ohjelmaan yleensä. Tämä viittaa näytelmän ja siihen sisältyvien sketsien tärkeään merkitykseen iltamien käsikirjoitusta eteenpäin vievänä tekijänä. Iltamiin sisältyvään yleisötanssien osalta merkille pantavaa on, että katseltaessa DVD- taltiointia on iltamayleisön tanssi-innokkuus selkeästi havaittavissa. Yleisötanssia kesti tunnin ajan. Lisäksi iltamien tuottajan väliajalla saamasta suullisesta palautteesta ilmeni yleisötanssien hyvin tärkeä merkitys iltamayleisölle. Myös iltamia koskevista puhelimitse tehdyissä ennakkotiedusteluissa asiakkaat kysyivät, sisältyykö tapahtumaan yleisötanssia. Yhteenvedona voidaan todeta, että iltamia koskevista ennakkotiedusteluista, väliajalla ja tanssien aikana saadusta suullisesta palautteesta ja iltamia koskevalta DVD- taltioinnilta ilmeni yleisötanssin erittäin tärkeä merkitys ja tanssi-innokkuus. Kuitenkin vain noin kymmenestä prosentista kyselylomakkeen 3b-kohdan vastauksista ilmeni tanssin merkitys. Näin pieneen prosenttiosuuteen ainoa järkevä selittävä tekijä voi olla vain se, että suurin osa iltamayleisöstä täytti vastaukset lomakkeen kysymyksiin jo näytelmän aikana ennen yleisötanssien alkua. Huomattavaa on, että osa iltamayleisöstä täytti kyselyn ensisijassa kirja-arvonnin toivossa.

Niistä henkilöistä, jotka eivät vastanneet kolmannen kysymyksen a-kohtaan, yksi henkilö antoi kolmannen kysymyksen b-kohtaan seuraavan vastauksen: *"Mukavat laulut ja kiva tunnelma"* Niistä henkilöistä, jotka kolmannen kysymyksen a-kohtaan vastasivat *"Pidin vähän"*, yksi henkilö antoi kolmannen kysymyksen b-kohtaan seuraavan vastauksen: *"Hyvää yritystä. Nuoret Hertta ja Eedit mukavia. Alkujuonto: teksti liian nopeasti."*

Keskeisin johtopäätös kolmannen kysymyksen vastausten osalta oli, että hyvin suuri osa iltamayleisöstä piti erittäin tai melko paljon iltamien sisällöstä. Toinen johtopäätös on, että minun olisi pitänyt enemmän perehtyä iltamaperinteen historiaan, joihin kuuluu olennaisesti erityyppiset iltamat sisältöineen. Kolmas johtopäätös on se, että olin jakanut itseni liian moneen tehtävään, mikä näkyi omasta mielestäni DVD- taltiointilta katsoessani iltamien toteutusta jälkeinpäin. Totesihan yksi henkilö: ”Olikohan liikaa yhden henkilön varassa?”

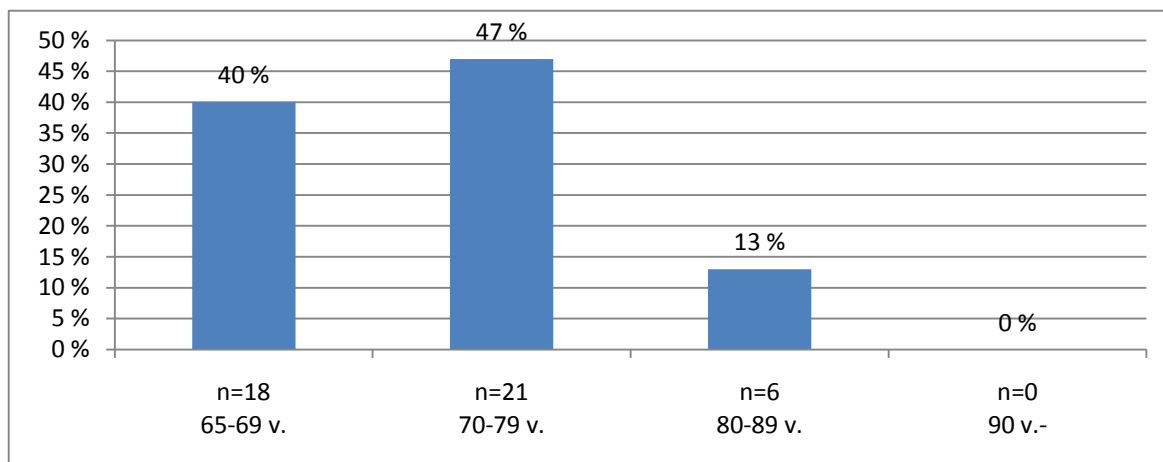
Lomakkeen neljäs kysymys oli: Mitä mieltä olette lipun hinnasta 8 euroa / henkilö? Vastausvaihtoehdot em. kysymykseen olivat: 1) liian kallis, 2) sopiva ja 3) liian halpa. Kysymykseen vastasi yhteensä 45 henkilöä. Yksi henkilö vastasi lipun olleen liian kallis, 41 henkilöä vastasi lipun hinnan olleen sopiva ja kolme henkilöä vastasi lipun hinnan olleen liian halpa.

Johtopäätös neljännen kysymyksen vastauksiin on, että erittäin suuri osa iltamayleisöstä piti lipun hintaa sopivana. Tässä yhteydessä on huomioitava se, että eläkeläiset, joiden tulot ovat keskimäärin pienemmät kuin työssäkäyvillä, ovat tottuneet saamaan alennuksia erilaisista kulttuuripalveluista. Iltamien hinnoittelussa olikin nimenomaan huomioitava se, että tapahtuma oli suunnattu kokonaan eläkeläisille.

Kaavio 3. Mielpide lipun hinnasta

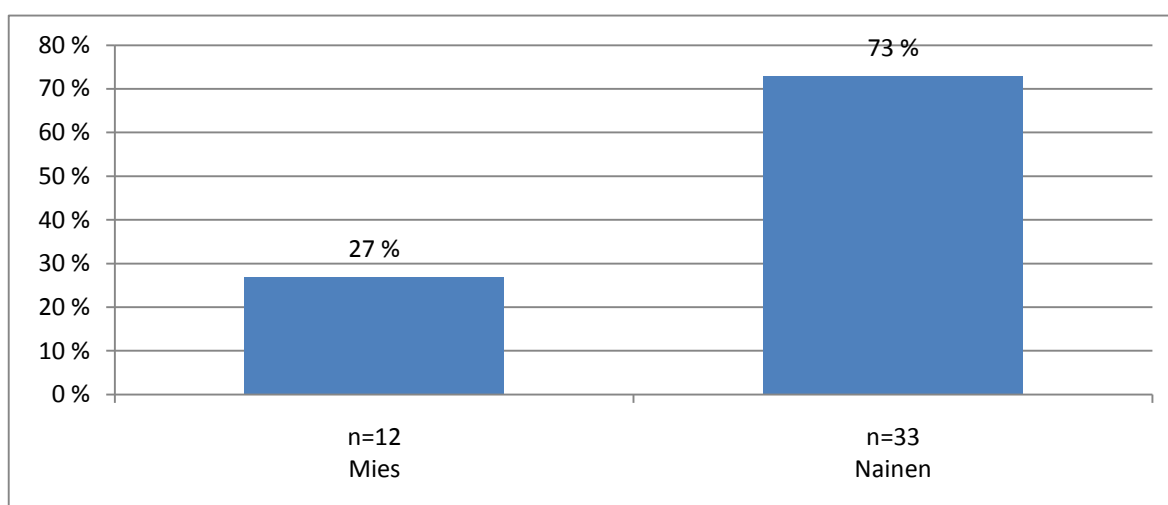
Viidennessä kysymyksessä kysyttiin osallistujan ikää. Vastausvaihtoehdot olivat 1) 65- 69 v, 2) 70- 79 v, 3) 80- 89 v ja 4) 90 v-. Kysymykseen vastasi yhteensä 45 henkilöä. 18 henkilöä ilmoitti iäkseen 65- 69 vuotta, 21 henkilöä 70- 79 vuotta ja kuusi henkilöä 80- 89 vuotta. Yksikään osallistujista ei ollut 90 -vuotias tai vanhempi.

Kuvio 4. Iltamayleisön ikäjakauma

Johtopäätös viidennen kysymyksen vastauksista on, että iältään 65- 79 – vuotiaat ovat sen ikäisiä vanhuksia, jotka jaksavat vielä osallistua iltamatapahtumiin aktiivisina osallistujina. Iältään 80- 89 – vuotiaita osallistujia oli huomattavasti vähemmän kuin nuorempia, ja 90 vuotta täyttäneitä henkilöitä ei iltamissa ollut.

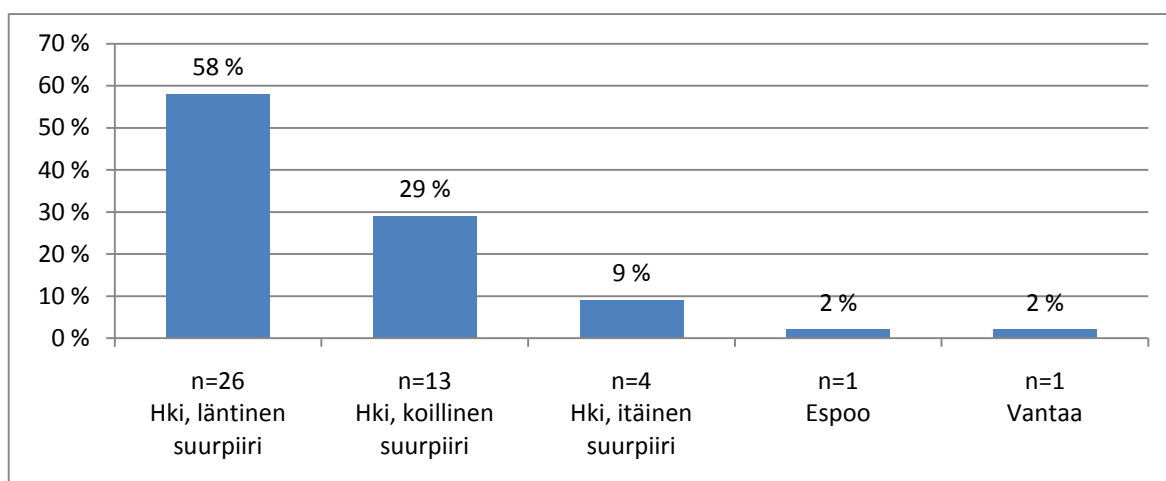
Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin osallistujan sukupuolta. Kysymykseen vastasi yhteensä 45 henkilöä. Miehiä oli 12 ja naisia 33 henkilöä.

Kaavio 5. Iltamayleisön sukupuolijakauma

Yksi selittävä tekijä kuudennen kysymyksen vastausten osalta on, että miesten suhteellinen osuus 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokissa on sitä pienempi mitä korkeampi ikä on kyseessä.

Seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin asuinpaikkaa ja pyydettiin ilmoittamaan postinumero. Kysymykseen vastasi yhteensä 45 henkilöä. 26 henkilöä vastanneista asuu Helsingin läntisessä suurpiirissä, 13 henkilöä Helsingin koillisessa suurpiirissä, neljä henkilöä Helsingin itäisessä suurpiirissä, yksi henkilö Vantaan Korsossa ja yksi henkilö Espoon Espoonlahdessa. Helsingin koillisesta suurpiiristä osallistujia oli seuraavista kaupunginosista/osa-alueilta: Pihlajamäestä, Pihlajistosta, Tapanilasta, Tapaninkylästä, Tapulikaupungista ja Jakomäestä. Helsingin läntisestä suurpiiristä osallistujia oli Pohjois-Haagasta, Kannelmäestä, Hakuninmaalta ja Lassilasta. Helsingin itäisestä suurpiiristä osallistujia oli Myllypurosta ja Mellunkylästä.

Kaavio 6. Iltamayleisön asuinpaikat

Johtopäätös seitsemännen kysymyksen vastauksista on, että käynti eläkeläiskerhossa paikan päällä tiedottamassa iltamista osoittautui tehokkaaksi markkinointitavaksi: 58 prosenttia iltamayleisöstä oli kotoisin Helsingin läntisestä suurpiiristä, jossa mainittu eläkeläiskerho sijaitsi. Edellä mainittu johtopäätös liittyy ensimmäisen kysymyksen vastausten johtopäätökseen, josta ilmeni että eläkeläiskerhossa paikan päällä tapahtunut tiedottaminen saavutti eniten yleisöä iltamiin. Seitsemännen kysymyksen vas-

tausten toinen johtopäätös on, että koillisen suurpiirin asukkaiden merkittävää osuutta sijaitsi iltamien pitopaikan, Tapanilan työväentalon, keskeinen sijainti koillisen suurpiirin alueella.

7 ILTAMIEN KRIITTISTÄ ARVIOINTIA JA TULEVAISUUDEN POHDINTAA

Seuraavaksi erittelen tuottamani tapahtuman onnistuneet ja kehitettävissä olevat asiat. Johdanto-luvussani perustelin, miksi päätin ryhtyä vanhan ajan iltamien k-65 tapahtuma- ja sisältötuottajaksi, käsikirjoittajaksi, esiintyjäksi, laulajaksi ja puhvetin tuotteiden leipojaksi lokakuussa 2010. Toiseksi kirjoitin, miksi iltamat on ajankohtainen ja tärkeä taide- ja kulttuurikenttämme esittävä ja vuorovaikutuksellinen taidemuoto, sekä mikä merkitys iltamien tuottamisella on kulttuurituottajille. Kolmanneksi selvitin kolmen eri tutkijan tutkimuksia iltamista ja tukeuduin heidän tutkimuksiin ja tutkimustuloksiin iltamakulttuurista sekä esitin laajan historiallisen katsauksen, johon perustui opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys, sillä iltamaluokittelut liittyvät iltamien historiaan. Viimeisenä perusteluna Johdanto-luvussani kartoitin opinnäytetyöni tavoitteet ja tarkasteluaiheet pohjautuen 45:lle 65- 89-vuotiaalle tarkoitettuun kyselyyn tapahtuman tiedottamisesta, ajankohdasta, hinnasta ja sisällöstä.

Minulle sattui vakava tapahtumatuottamisen työnkuvaan liittyvä virhe, sillä minulla ei ollut vakuutusta tapahtumalleni! Ensimmäinen vakuutusyhtiö, jonne perheenä olemme keskittäneet kaikki tämänhetkiset kotitaloutemme vakuutukset, ei myöntänytkään tapahtumalleni henkilö- eikä soitin vakuutuksia, vaikka oletin näin. Tuottajan päävastuualueita tapahtumatuotannossa ovat turvallisuus-, vakuutus- ja lupa-asiat. Jatkossa vakuutusasia on niitä ensimmäisiä asioita, jonka huomioin, mikäli työskentelen tapahtumatuottajana. Vakuutusyhtiö olisi myöntänyt vastuuvakuutuksen, jos olisin ollut yksityinen ammatinharjoittaja tai olisin ollut osakkaana esimerkiksi osuuskunnassa. Kaikesta huolimatta minun olisi pitänyt kysyä vakuutuksia tapahtumalleni muista vakuutusyhtiöistä ja jättää tarjouspyyntö niihin.

Tuottajan päätoimiseen työnkuvaan kuluu erityisesti lupien anominen ja sääntöjen laatiminen, esimerkiksi viranomaistahojen laissa määriteltyjen säännösten turvaami-

nen yleisötapahtuman kohderyhmän ja esiintyjien turvaksi. Tapahtumapaikan tilat ja turvallisuus tulee tuottajan laatia ja selvittää ennen tapahtumapaikan vuokrasopimuksen tekemistä. Johtopäätös on, että minun tuottajana tulee tuntea ja huomioida monialainen säädösympäristö tuottaessani yleisötapahtumia tulevaisuudessa. Tuottajan tulee ottaa asioista selvää ja tarvittaessa jakaa osa tehtävistään muille asiantuntijoille. Jos tuottaja ei tiedä jotakin tapahtumaansa liittyvää asiaa, hän ottaa siitä selvää.

Tapahtumatuottajan roolini ei täysin onnistunut rahoituksen anomisen suhteen siinä mielessä, että olisin tapahtumatilan vuokran, kuljetus- ja henkilökuljetusten ja muiden pakollisten kulujen lisäksi pystynyt maksamaan esiintymispalkkiot esiintyjille asianmukaisesti Teatterialan työehtosopimusta noudattaen. Vanhan ajan iltamien k-65 tapahtuman ensimmäinen rahoittaja myönsi avustuksen iltamien järjestämiseen. Toinen rahoittaja, jolta hain avustusta, ei myöntänyt tukea tapahtumalle. Säätiön asiamies ilmoitti sähköpostitse, että teillä on ollut selkeä visio ja kaikki asiat ovat jo hoidettu iltamien kokonaisuuden suhteen, sekä iltamat on ollut onnistunut yleisötapahtuma ikääntyneelle väestölle, joten tukemme myöntämättä jättäminen, ei katsomamme mukaan, ole vaikuttanut iltamienne järjestämiseen. Kyseisen säätiön Internet-sivuilla ei mainita kuitenkaan sitä, että säätiö ei myönnä jälkikäteen avustusta hankkeille. Ihmettelen kuitenkin, miksi kyseisestä säätiöstä ei heinäkuussa 2010 sanottu minulle asiasta mitään, kun soitin ja kerroin, mitä tuotan, mitä avustusta haen ja milloin tapahtumani ensiesitys on.

Oesch (2004) selvittää tutkimuksessaan, että taide- ja kulttuurialan avustusta hakanneet olivat kokeneet hakumenettelyssä olevan ristiriitaista ja puutteellista tietoa tuen antamista koskeviin edellytyksiin liittyen. Kulttuuriavustusten hakijoiden mielestä joidenkin rahoittajien hakuvalintojen kriteerien täyttymistä koskevat ehdot ja selvitykset eivät ilmenneet rahoittajien Internet-sivuilla. Jatkossa ensimmäisenä tehtävänäni tapahtumatuottajana on kartoittaa kaikki mahdolliset avustusten myöntäjät, kuten säätiöt, jotka tapahtuman luonteen puolesta voisivat myöntää tukea rahallisesti tapahtuman järjestämiseen. Säätiöitä, joista on mahdollista hakea rahoitusta iäkkäille suunnatuille iltamatapahtumille, ovat muun muassa: Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Suomen kulttuurirahasto, Niilo Helanderin säätiö, Pohjoismainen kulttuurirahasto, Emil Aaltosen säätiö ja Kansan Sivistysrahasto.

Minun olisi kannattanut kartoittaa huolellisesti kaikkia mahdollisia ja varteenotettavia sponsoriyhteistyökumppaneita tapahtumalle jo vuotta ennen tapahtuman toteuttamista. Kaikessa tapahtuman kokonaisvaltaisessa prosessivaiheessa, kirjoitin ja lähetin postitse Malmin Suomalaiselle Kirjakaupan myymäläpäällikölle sponsorikirjeen. Myönteisen kumppanuuden syntyyn kului parisen kuukautta aikaa. Tapahtuman järjestäjänä minun olisi kannattanut ensin soittaa ja varata aika neuvotteluun, ja sitten käydä tapaamassa myymäläpäällikköä tai vastaavaa henkilöä ja esitellä perin pohjin ja selkeästi, millaisesta tapahtumasta on kyse, ja millaista yhteistyötä kaipaan. Sponsoriyhteistyön syntyminen voi viedä pitkän ajan. Tapahtumatuottajan on huomioitava se, että julkista ja säätiöiden rahoitusta ei välttämättä saa ollenkaan tai edes riittävästi, joten sponsoriyhteistyötahojen kartoittaminen ja yhteistyö sponsoriyritysten kanssa on oleellinen tapahtuman rahoitukseen liittyvä tekijä.

Iltamien merkitys kulttuurituottajille ja alalle on iltaamakulttuurin elvyttäminen uudelleen piristäväksi esittävän taiteen ja kulttuuritoiminnan vuorovaikutukselliseksi tapahtumamuodoksi. Senioreiden parissa esiintyessäni, he ovat maininneet minulle, kuten Johdanto-luvussani kerroin, että erityyppisiä iltamia pitäisi tuottaa ja tuoda heidän pariinsa. Työttömät kulttuurituottajat voisivat itsensä työllistämisen keinona verkostoitua ja perustaa taideosuuskunnan, jossa erityyppisiä iltamia suunniteltaisiin ja tuotettaisiin ikääntyneille yhdessä moniammatillisen työryhmän kanssa.

DVD-taltioinnilta voi havaita yleisön aktiivisen kommentoinnin ja naurua, sillä ikääntyneet pitivät ”Hertta ja Eedit” – nuorina, stand up - komedian, ”Putiikissa tapahtuu” - improvisaatiosta. Kyselyssä muutama vastaaja toteaa, että oli pitänyt vain Hertasta ja Eeditistä ”nuorina versioina”. Laulaessani yleisötanssien aikana, tanssivat seniorit pyysivät minua laulamaan valsseja, ja he totesivat, että valssit ovat kuuluneet heidän nuoruutensa. Tämä seikka kannattaa huomioida tulevaisuudessa. Tapahtumatuottamiseni parhaimmat onnistumisen kokemukseni olivat: toisen hakemani rahoittajan tuen myöntäminen ja myönteisen päätöksen saaminen parissa viikossa, Teosto ry:n kanssa tekemäni yhteistyö ja Malmin Suomalaisen Kirjakaupan kanssa tekemäni yhteistyö. Sisältötuottajan näkökulmasta koin onnistuneeni oikeanlaisten esiintyjien kartoittamisessa ja heidän kanssaan tekemässäni yhteistyössä. Onnistuneiksi tekijöikseni koin myös laulujen valinnat, kvartetin yhteissoitannon ja käsikirjoitukseni monipuolisuuden. Leivonnaiseni onnistuivat odotetusti, leivottuani ne edellisenä iltana en-

nen tapahtumaa kaiken muun työn ohella. Jatkossa kannattaa huomioida myös ikääntyneet taiteen tekijöinä - näkökulma. Tällöin kartoitetaan iltamien sisällöllistä puolta (osittain) yhdessä ikääntyneiden kanssa. Sirpaleiltamissa paikalle kokoontunut yleisö esittää halutessaan omalta paikaltaan laulu-, soitto-, ja lausuntanumeroitaan. Tavoitteiltamiin kannattaa ehdottomasti sisällyttää arpajaiset, sillä ikäihmiset nauttivat vanhan ajan iltamien arpajaisnumero-osuudesta. Rillumarei - kulttuurin naispuoliset hahmot, kevytmielisistä naishahmoista vahvan naisen malleihin, on eräs kiinnostava aihepiiri, jonka voisin valita iltamaohjelmistoon lähitulevaisuudessa. Rillumarei - kulttuurin naistyyppi Pekka Puupää - elokuvissa, oli 1940- 1950- luvuilla Justiinan roolissa näytellyt Siiri Angerkoski. Jokin jatkossa järjestämäni iltamamuoto voisi olla kipaikan Justiina - tädin iltamat. Seppänen (2000, 88) mainitsee, että iltamia eli soireita järjestivät ammattijärjestöihin verrattavissa olevat yhdistykset, kuten Handelsgillet (kauppiaskilta) Handvärks- och Fabrikförening, Affärbiträdeförening, Typografförening ja Konversationsklubben. Lukiessani Seppäsen väitöstutkimusta, idea suomenruotsalaisista iltamista kumpusi mieleeni, joten suomenruotsalaiset iltamat voisi olla myös eräs iltamaperinteen muoto tulevaisuudessa.

Muutamit ikääntyneet totesivat, että he olivat kaivanneet näytelmää iltamien ohjelmanumerona. Ohjelma sisälsi kaksiosainen dialogin sketseineen ja lauluineen, sekä lasten lyhyet humoristiset esitykset. Iltamien väliajalla osa heistä kuitenkin totesi, että näytösiltama olisi ollut kuitenkin se iltamatyyppi, jota he olisivat halunneet. Lähitulevaisuudessa kehittäessäni näytösiltamia, valitsen ohjelmistoon yksi tai kaksi näytelmää, jossa näyttelee eri-ikäisistä esiintyjistä koottu näyttelijäkaarti. Iltamatiedotteessa ja lehti-ilmoituksessa tiedotin ohjelmatarjonnasta mielestäni selkeästi. Tiedottamiseni ei ollutkaan selkeätä, koska osa yleisöstä odotti kovasti vain yleisötanssien alkamista. Tapahtuman mainonta tavoitti 65- 89-vuotiaat vastaanottajat parhaiten, kun kävin paikan päällä markkinoimassa tulevia iltamia. Mielestäni iltamia voidaan jatkossa markkinoida radiolähetyksissä (esimerkiksi paikallisradiossa), ikäihmisten messuilla ja heille suunnatuissa hyvinvointi - ja elämysmatkailulomien esittelytilaisuuksien yhteydessä.

Kyselyn vastauksissa ilmenee, että yleisötanssia kaivattiin. Jatkossa kannattaa huomioida yleisötanssin merkitys, kun suunnittelee tanssi-iltamien sisältöjä. Vanhan ajan iltamien k-65 kvartetti koostui kosketinsoittajasta, akustisen kitaran soittajasta ja kah-

desta mandoliinin soittajasta. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että haitarin soittaja oli puuttunut yhtyeen kokoonpanosta. Jatkossa kannattaa huomioida haitarimusiikin tärkeys ja tiedottamisessa maininta, millainen yhtyekokoonpano säestää iltamia. Järjestäessäni vanhan ajan iltamia, koetin valita laulut sen perusteella, mitä osallistujat ovat mahdollisesti kuunnelleet, laulaneet tai tanssineet 1930- 1960- luvuilla. Eräs mies piti iltamien yhteislauluista: Terho Könösen säveltämästä ”Suhmuran Santrasta” ja venäläisestä kansansävelmästä ”Soittajapoika”.

Iltamia koskevan kyselylomakkeen ydinasiana oli kartoittaa ikääntyneiden mielipiteitä vanhan ajan iltamien k-65 sisällöstä. Arvioitaessa kyselylomakkeen sisältöä jälkikäteen, lomakkeen olisi esitettyjen kysymysten lisäksi pitänyt sisältää myös seuraavia kysymyksiä: parannusehdotuksia iltamien ohjelmalliseen sisältöön, ja mitä yleisö oli mieltä iltamien käytännön järjestelyistä ja tukipalveluista. Parannusehdotusten kysymisistä saadut vastaukset olisivat olleet erinomaista tietoa iltamien jatkokehitystyön kannalta. Kyselyssä minun olisi pitänyt kysyä avoimena kysymyksenä asiakkaiden parannusehdotuksia iltamiin. Toiseksi minun olisi pitänyt kysyä iltamien kestosta, ja kolmanneksi minun olisi kannattanut kartoittaa asiakkailta, kuinka usein vastaaja osallistuisi iltamiin? Käytännön järjestelyihin ja iltamien tukipalveluihin (mm. naulakopalvelu, lipunmyynti, puhvettimyynti, parkkipaikoista ja pankkiautomaateista tiedottaminen ja yleisötilojen koko, siisteys ja viihtyvyys) liittyvät kysymykset, olisivat olleet tärkeitä tekijöitä kartoittaakseni ja parantaakseni iltamien laatua jatkossa.

Mikäli lähitulevaisuuden iltamissa käytän jonkin vanhan televisio-ohjelman esittämistä osana iltamien ohjelmaa, minun on ilmoitettava siitä, ja anottava lupa Kopiosto ry:ltä. Tuottaessani vanhan ajan iltamia, hain musiikin esittämiselle luvan Teosto ry:ltä. Hain kopiointiluvan yhteislaulujen osalta Kopiosto ry:ltä. Musiikkikappaleet, joiden kopioimiselle ei ollut mahdollisuutta hakea lupaa Kopiostolta, hankin luvan kyseisten kappaleiden oikeudenhaltijoilta, eli tapauksessani F- Musiikilta. Muita oikeudenhaltijoita F- Musiikin ja Kopioston lisäksi voivat olla teosten säveltäjät, sanoittajat, sovittajat tai oikeushenkilöt, joille säveltäjä, sanoittaja tai sovittaja on myynyt oikeudet. Iltamiin kirjoittamani käsikirjoitus on saanut tekijänoikeussuojan sen kirjoitettuaani, samoin kuin kokoamani yhtyeen kanssa laulamani laulut, ovat saaneet esityssuojan. Jos joku olisi taltioinut ”salaa” esityksemme, esittäisi tai myisi sitä julkisesti, se olisi tekijänoikeuslain nojalla rikkomus. Mikäli jossakin iltamamuodossa käytetään audio-

visuaalisia tallenteita, tapahtumatuottajan pitää hakea luvat ja oikeudet tallenteiden esittämiseen Tuotos ry:ltä. Vanhan ajan iltamiin k-65 Hertan ja Eeditin dialogiin laatimani käsikirjoitus, esiintyjien tekijänoikeudet ja käsikirjoitukseen sisältynyt suullinen, tädiltäni saama kainuulainen perimätieto (vanhan ajan almanakka ja kainuulaiset ikivanhat sanonnat), ovat kaikki tekijänoikeussuojan piiriin kuuluvia aiheita. Sanasto ry on se tekijänoikeusjärjestö, jonka kanssa teen kirjallisen sopimuksen iltamien ohjelmaan suullisesti saamastani kainuulaisesta perimätiedosta tädiltäni sekä käsikirjoituskonseptistani, jonka olen kehittänyt.

Jatkossa tapahtumien osalta, minun on syytä miettiä, mitä tapahtumani voisi tarjota sponsorirahoittajille ja mitä sponsoriyhteistyökumppanini haluaa vastineeksi, mikäli saamme aikaiseksi molempia osapuolia tyydyttävän sopimuksen? Jatkossa tapahtumatuottajan on organisoitava työnjakoa siten, että jokainen työryhmän jäsen toimii korkeintaan kahdessa työtehtävässä, sillä ylenmääräistä fyysistä ja psyykkistä kuormitusta ei ole tarpeellista kenenkään esiintyjän tai työntekijän kokea. Työsuoja- ja työturvallisuuslakimme koskevat jokaista palkka- ja talkootyövoimaa, ja lainsäädäntömme suojaa heidän oikeuksiaan myös näiltä osin.

Muutama kyselyyn vastannut vastaaja luonnehti iltamien tunnelmaa lämpimäksi ja kotoiseksi, ”kotikutoiseksi”, kuten eräs paikalla olija luonnehti väliajalla ilmapiiriin tunnelmaa. Tapahtuman juontaja, toimittaja ja entinen Aamu Tv:n toimittaja ilmoitti minulle iltamissa ja hehkutti myöhemminkin, että vanhan ajan iltamien tunnelma oli niin ”vanhanaikaisen aito ja lämmin” myös hänen mielestään. Olisiko lämminhenkiset ja ”kotikutoiset” iltamat tulevaisuudessa yksi iltamamuoto? Pysin huomioimaan laajan ikähaitarin k-65 iltamien musiikkivalintoja valitessa. Koetin pohtia, mitkä musiikkilajit olisivat mahdollisesti olleet 65- 75-vuotiaiden nuoruuden ja keski-ikänsä suosituimpia musiikkikappaleita 1940- 1960-luvuilla.

Iltamia koskevan kyselyn vastauksista on löydettävissä yhtymäkohtia tutkija Kaisa Vuotilan pro gradu – tutkielmasta ilmeneviin tutkimustuloksiin. Vuotila on tehnyt pro gradu-tutkielman Nuoruuden iltamista ja iltamamuistoista käsittelevästä aineistosta, jonka järjesti vuonna 2002 Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry:n kanssa. Muistitietokeruun ajankohta sijoittui 1920-luvulta 1960-luvulle, joten aihe rajautui nuoruuden iltamiin. Kyselyyni vastannut eräs 76-vuotias rouva kirjoitti lomakkeeseen, että ”ilta-

mat kuuluvat nuoruuteen” ja eräs toinen rouva ja herra vastasivat, että ”lauluista tulee nuoruus mieleen”, joten tapahtumani ikääntyneiden vastauksista löytyy yhtymäkohtia Vuotilan tutkimukseen, jossa tanssimisen ilo ja sosiaalinen tärkeys, tulevan aviopuolison tapaaminen iltamissa ja oma osallistuminen iltamien järjestämiseen unohtamatta elämänkaaren kuvailua, olivat olleet vastaajien muistojen kantavia teemoja. Vuotilan tutkimuksesta ilmeni myös, että iltamat muistettiin hauskoina tapahtumina: vuoro-sanojen muistaminen ja onnistuminen yksinlaulussa, kohottivat esiintyjän itsetuntoa. Iltamien avulla pidettiin hauskaa tuttavien seurassa ja irtauduttiin arjesta. (Vuotila 2006)

Vanhan ajan iltamissa k-65 yleisönä naisia oli 73 prosenttia ja miehiä oli 27 prosenttia, ja heidän keski-ikänsä oli noin 75 vuotta. Nuorimmat yleisönä olleet olivat 65-vuotiaita ja vanhimmat 89-vuotiaita. Iltamissa olisi voinut olla kaksikin sukupolvea edustettuina yhtäikaa. Kun taltiointia katsoo, on vaikea uskoa, että 65- 89-vuotiaat naiset ja miehet tanssivat jenkkaa, foxtrottia ja tangoja reilun tunnin ajan sekä se, että he jaksoivat katsoa ja seurata ohjelmaa vajaan kolmen tunnin ajan. Mihin jäivät tuolloin mahdolliset ”vanhuuden vaivat ja kolotukset”, ihmettelen? Seuraavaksi voisi kehittää entisajan voimisteluiltamista sovelletun iltamamuodon eli nykyajan kuntoiluil-tamat. Valitsin iltamien ohjelmistoon vanhoja kansanlauluja murrelauseineen viihdyttämään ikääntynyttä yleisöä. Sodasta kertovia lauluja en valinnut, koska tyyli-lisesti ne eivät olisi tapahtumaan sopineet. Aiemmin käydyissäni keskusteluissa muutaman sotiemme veteraanin kanssa, ilmaisivat he mielipiteensä sota-ajan lauluis-ta ja taistelulauluista sen, että ”jätetään jo niitä unholaan mutta muistellaan ja laule-taan niitä sitten sopivimmissa tilaisuuksissa esimerkiksi veteraani-illoissa”. Näistä ikääntyneiden ihmisten kommenteista pyrin kehittämään sotaveteraaneille yhteislau-luitamia. Kannustukset tapahtuman onnistumisesta sekä tulevana itsenäisen amma-tinharjoittajana, sanon kaikille tapahtumassa esiintyneille taiteentekijöille ja erityisesti kahdeksanvuotiaalle laulaneelle, näyttelleelle ja tanssineelle tyttärelleni Pinja- Oner-valle sekä tanssittajan roolista suoriutuneelle Jussille.

LÄHTEET

Ahonen, Heidi. 1992. Musiikki sanaton kieli, musiikkiterapian perusteet 2000. 3.korjattu painos. Vantaa: Oy Finn Lectura Ab. Tummavuoren kirjapaino.

Anttila, Mai; Iltanen, Kaarina.1993. Markkinointi. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset 1994

Haarmann, Pirkko-Liisa. 2005. Tekijänoikeus ja lähioikeudet. Helsinki: Talentum.

Heikkinen, Sakari. 1996.Kulttuuri, kansa ja rillumarei. Teoksessa M. Peltonen ja Suomen Historiallinen Seura (toim.) Rillumarei ja valistus Kulttuurikahakoita 1950-luvun Suomessa.Helsinki: Suomen Historiallinen Seura. Hakapaino Oy, 327- 329.

Hohenthal- Antin, Leonie. 2006.Kutkuttavaa taidetta.Taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä. Juva: PS- kustannus. WS Bookwell.

Hytti, Jukka. 2005. Tuottajan opas. Like- kustannus, Suomen Kulttuurirahaston tuki: Hakapaino Oy.

Koivunen, Hannele. 1999. Instituutioista innovaatioihin. Teoksessa H. Koivunen & T. Kotro (toim.) Kulttuuriteollisuus. Helsinki:Sitran julkaisusarja 214. Oy Edita Ab, 293-294.

Kurkela, Vesa. 1983. Taistojen tiellä soiteltiin - ja soiton tahdissa tanssittiin.Varkautelaiset työväeniltamat ja niiden musiikki työväen osakulttuurin kaudella.Työväenmusiikki - instituutin julkaisuja 2. Jyväskylä: K.J. Gummerus Oy

Kurkela, Vesa. 2000. Työväeniltamat, valistus ja karnevaali. Artikkelit Tampereen yliopiston musiikintutkimuksen laitoksen Internet-sivulla. Viitattu 24.3.2011.

<http://www.uta.fi/laitokset/mustut/populaarimusiikki/aineisto/iltama.html#luku7>

Kurkela, Vesa. 2003. Kupletti eilen ja tänään. Muistio Helsingin laulelman ystävät HELY ry:n internet sivuilla. Viitattu 12.4.2011.

<http://www.hely.info/muistio.2003.kupletti.html>

Manninen, Kirsti ja Kustannusosakeyhtiö Otava. 1984. Ihanat iltamat. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset

Oesch, Pekka & Taiteen keskustoimikunta. 2004. Kulttuuriyhteisöjen harkinnanvarainen tuki- Valtionavustusjärjestelmän muutokset ja yhteisöjen toimintamahdollisuudet. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Nykypaino Oy.

Olkkonen, Tuomo. 1996. Tanssikiellosta lavatansseihin. Teoksessa M. Peltonen ja Suomen Historiallinen Seura (toim.) Rillumarei ja valistus Kulttuurikahakoita 1950-luvun Suomessa. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura. Hakapaino Oy. 36, 107- 108.

Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto Pakkala- pohjoispohjalaisten kirjailijoiden tietokanta. Viitattu 28.2.2011. <http://oukasrv6.ouka.fi:8003/Intro>

Pesola, Sakari. 1996. Tanssikiellosta lavatansseihin. Teoksessa M. Peltonen ja Suomen Historiallinen Seura (toim.) Rillumarei ja valistus Kulttuurikahakoita 1950-luvun Suomessa. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura. Hakapaino Oy. 105, 121- 122.

Räty-Hämäläinen, Aino. 1998. Luovuus ei jää eläkkeelle. Teoksessa J. Heinonen & Oy Yliopistokustannus/ Gaudeamus Kirja (toim.) Senioriteetti voimavarana. Tampere: Gaudeamus. Tammer-Paino Oy. 191- 193, 197- 198.

Saksala, Harri. 2008. Tuottajan työvälaineet – kurssi 9.9. -4.11.2008 Kauniainen: Humanistinen Ammattikorkeakoulu

Seppänen, Anne. 2000. Populaarikulttuuri sosiaalistumisväylänä. Tampereen työväestön julkiset hovit 1860-luvulta vuoteen 1917. Akateeminen väitöskirja: Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Similä, Aapon perikunta, Jalkanen, Pekka, Lipponen, Tapio, Oesch Pekka & Vanhapiha Kari (toim.) 1992. Aapo Similä Elämäni! Muisteluita ja päiväkirjamerkintöjä. Helsinki: Maailman musiikin keskuksen julkaisuja 10. Hakapaino Oy. 135, 207-208.

Tieto - ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2011. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkkojulkaisu]. ISSN=1799- 3504. Helsinki. Tilastokeskus. Viitattu 17.2.2011. <http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html>.

Tikka, Marja. 1994. Kalenteri-iästä omakerralliseen ikään. Teoksessa A. Uutela & J-E Ruth (toim.) Muuttuva vanhuus. Tampere: Gaudeamus. Tammer- Paino Oy, 89- 90, 95- 99.

Toivola, Yrjö. 1998. Vanha neuvona veneessä. Teoksessa J. Heinonen & Oy Yliopistokustannus/ Gaudeamus- Kirja (toim.) Tampere: Tammer- Paino Oy, 74- 75.

Uusitalo, Liisa. 1998. Kulttuurin markkinat. Teoksessa H. Koivunen & T. Kotro (toim.) Kulttuuriteollisuus. Helsinki: Sitran julkaisusarja 214. Oy Edita Ab, 140- 141, 142- 143, 175- 177.

Vakimo, Sinikka. 1994. Naiset eläkeläistanssien näyttämöllä. Teoksessa A. Uutela & J-E. Ruth (toim.) Tampere: Gaudeamus. Tammer- Paino Oy, 165- 167.

Vakimo, Sinikka. 1998. Ikääntymisen historiaa. Teoksessa J. Heinonen & Oy Yliopistokustannus/Gaudeamus Kirja (toim.) Senioriteetti voimavarana. Tampere: Tammer- Paino Oy, 115 -117.

Wilenius, Markku. 2004. Luovaan talouteen kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vuotila, Kaisa. Nuoruuden iltamat ja iltamamuistot. Pro gradu- tutkielma. Helsingin Yliopisto, suomalais-ugrilainen kansantiede. Työväenliikkeen kirjaston tietokanta. Viitattu 28.2.2011. http://www.tyovaenperinne.fi/tyovaentutkimus/tt2006/gr_vuotila.htm

LIITTEET

LIITE 1

HANKEAIKATAULU

VANHAN AJAN ILTAMAT K-65

VKO 22		Työryhmän kokoaminen
VKO 23		Tapanilan työväentalon varaaminen esityspaikaksi
VKO 26		Teostosta musiikin esittämistä koskevan luvan hakeminen
VKO 30	To 29.7.2010	Työsuunnitelman laatiminen
	Pe 30.7.2010	Budjetin laatiminen, tiedotteen tekeminen, iltamien rungon sekä aikataulujen tekeminen
	La 31.7.2010	Käsikirjoituksen kirjoittaminen, esittäjien kartoittaminen
VKO 31	Ma 2.8.2010	Soitto verohallintoon työntekijöiden palkkioihin liittyen
VKO 32		Nuottien haku/Luvat Kopiostosta/Musiikki Fazerilta
VKO 33	Ti 17.8.2010	Hakemusten toimittaminen säätiölle ja Helsingin kulttuurikeskukselle
VKO 33		Musiikkityöryhmän tapaaminen ja harjoitukset
VKO 34		Musiikkityöryhmän tapaaminen ja lapsiteatterilaisten harjoitukset
VKO 35		Tiedoteilmoitus Eläkkeensaaja-lehteen (ilmestyy 20.9)
		Tiedoteilmoitus Lähisanomiin
		Tiedoteilmoitus kauppojen ilmoitustauluille ja lyhtypylväisiin
VKO 38		Musiikkityöryhmän ja lapsiteatterilaisten tapaaminen ja harjoitukset
VKO 38		Puhvettimyynnin tarvikkeiden ja tarjottavien hankinta ja valmistus
VKO 39		Työryhmän tapaaminen, 2.10.2010 Työväentalon tilojen järjestäminen, puhvetin työt, katsomon tuolien ja pöytien järjestely, soitinten virittäminen, kenraaliharjoitus (läpimeno) ja iltamajuhlan ovet avautuvat yleisölle klo 16:15 ja tapahtuma alkaa klo 17:00.

LIITE 2

PÄIVÄAIKATAULU

VANHAN AJAN ILTAMAT K-65 VIIKKO 39 2.10.2010

- KLO 12.00 TAPANILAN TYÖVÄENTALO SAADAAN KÄYTTÖÖN.
PÖYTIE JA TUOLIE JÄRJESTELY, PUHVETTIMYYNNIN JÄRJESTELY, SOITINTEN VIRITTÄMINEN JA LAITTAMINEN PAIKOILLEEN
ESITYKSEN JA LAULUJEN LÄPIMENO
- KLO 14:30 Kenraaliharjoitus alkaa
- KLO 16:15 Työväentalon ovet aukeavat, puhvettimyynti alkaa
Bändi soittaa alkumusiikkia klo 16:30 – 17:00
- KLO 17:00 Vanhan ajan iltamat k-65 alkaa
Juontaja toivottaa yleisön tervetulleeksi ja kertoo illan ohjelman rungon ja esittelee esiintyjät
Hertta ja yleisö laulavat Esittelylaulun vuorovaikutteisesti yleisön kanssa
- KLO 17:20 Hertta ja Eedit aloittavat dialoginsa ja stand up – komedia- osuus alkaa
Dialogissa myös vanhan ajan arvoituksia yleisölle
- KLO 18:00 Juontajan juonto
- KLO 18:05 Suomalais-japanilaisen dueton esitys
- KLO 18:20 Juontajan juonto
- KLO 18:25 Pienten teatterioppilaiden tanssi- ja lauluesitys
- KLO 18:40 Juontajan juonto
- KLO 18:45 Nuorten teatterioppilaiden improvisoitu esitys 1950-luvulta. Hertta ja Eedit nuorina ja nätteinä 1950-l. Vuorovaikutteisesti yleisön kanssa
- KLO 19:00 Juontajan juonto
- KLO 19:05 Yhteislaulua
- KLO 19:15 Hertan ja Eeditin stand up – komediaa jatkuu
- KLO 19:25 Juontajan juonto
- KLO 19:30 Hertta laulaa ja kvartetti säestää. Yleisötanssit alkavat. Puhvettimyynti jatkuu.
- KLO 20:00 Juontaja juontaa, pyytää yleisöstä Onnettaren suorittamaan kolmen kirjan arvonnän.
- KLO 20:30 Iltamajuhla päättyy
- KLO 20:30 – 22:00 Tilojen siivous ja paikkojen järjestely alkuperäiseen järjestykseen.

LIITE 3

VANHAN AJAN ILTAMIEN K-65 LAULULISTA JÄRJESTYKSESSÄ:

- 1.) Esittelylaulu (Hertta, Eedit, Alpertti, Anton ja Einstein laulavat vuorovaikutuksessa yleisön kanssa) 6-7 säkeistöä, saksalainen kansanlaulu
 - 2.) Nuoruustango, säv. Caj Chydenius
 - 3.) Kirjeen sulle kirjootan (Hertta laulaa; Laulu Etelä-Pohjanmaalta), säv. Jussi Asu
 - 4.) Huopikkaat säv. Grigori Ponomarenko (Hertta, Alpertti, Esmeralda laulavat)
 - 5.) Marilaulu, kansanlaulu Värttinä sov. Nyman-Kaasinen (Hertta laulaa; Laulu Pohjois-Karjalasta)
 - 6.) Hilu, hilu, suomalainen kansanlaulu (Laulu Pohjois-Pohjanmaalta)
 - 7.) On hetki, säv. Rauno Lehtinen (Hertta ja Alpertti laulavat)
 - 8.) Ajelivat mustalaiset, kansanlaulu (Laulu Itä-Karjalasta; Hertta ja Alpertti laulavat)
 - 9.) Huugi, guugi-rock, amerikkalainen kansansävelmä (Hertta laulaa ja Hertan kööri tanssii)
 - 10.) YHTEISLAULU: Suhmuran Santra, säv. Terho Könönen (Laulu Pohjois-Savosta)
 - 11.) YHTEISLAULU: Soittajapoika, venäläinen kansanlaulu
- HERTAN KÖÖRI SOITTAA JA HERTTA LAULAA; YLEISÖTANSSIT ALKAVAT:
- 12.) Paratiisi (Hertta ja Anton laulavat), säv. Rauli Badding Somerjoki
 - 13.) Yö saaristossa- tango, säv. Zbigniew Korepta (Hertta laulaa)
 - 14.) Rannalla- tango, kustantaja Suomen Mediamusiikki Oy (Hertta laulaa)
 - 15.) Ruskeat silmät tanssiaisyönä- tango, säv. Lauri Jauhiainen (Hertta ja Alpertti laulavat)
 - 16.) Vesivehmaan jenkka, säv. Yrjö Saarnio (Hertta ja Alpertti laulavat; Hertan kööri tanssii)
 - 17.) Syyspihlajan alla- tango, säv. Arvo Koskimaa
 - 18.) Kulaiset korvarenkaat- tango, säv. Viktor Young (Hertta laulaa)
 - 19.) Onni, jonka annoin pois- jazztyyppinen kappale, säv. Antonio Brave (Hertta laulaa)
 - 20.) Sinun omasi, säv. Rami Sarmasto (Hertta laulaa)

LIITE 4

TIEDOTE ILTAMISTA

Hertan Köörin Wanhajan Ajan Ilta- *mat* K-65

Lauantaina 2.10.2010 klo 17- 20 Tapanilan työväentalolla,

Sompiontie 4, Helsinki 73

Paluu menneiden aikojen tunnelmiin Hertan ja Eeditin sekä soittajapoikien musiikki- iloittelun välityksellä.

Hertan kööri - Wanhajan ajan iltamat on musiikkipitoinen yleisötapapahtuma, joka kertoo kahden iäkkään sisaruksen, Hertan ja Eeditin, elämäntarinasta heidän dialoginsa kautta. Iltamiin sisältyy lisäksi Hertan esittämiä lauluja tangon taiasta kansanlauluihin, yhteislaulua, tanssia ja improvisoituja esityksiä.

Illan päätteeksi kolmen kirjan arvonta!

Tule yksin, kaksin tai joukolla mukaan!

Tiedustelut ja lippuvaraukset: 045-1257168

Lipun hinta 8 euroa

Klo 16.15 alkaen sisäänpääsy, puhvettimyynti ja kvartetin soittamaa lämmittelymusiikkia.

Esitykset pidetään klo 17.00 – 20.00.

Tilaisuus päättyy 20.30.

LIITE 5

Kysely/palautelomake Wanhan Ajan Iltamista

1. Mistä sait tiedon Hertan kööriin Wanhan Ajan Iltamista?

- ☐ lehti-ilmoituksesta ☐ ilmoitustaululta ☐ tuttavalta
☐ iltamien järjestäjiltä ☐ muulla tavalla, miten? _____

2. Oliko viikonpäivä ja kellon aika sopiva Sinulle?

- ☐ kyllä ☐ ei

3. a) Piditkö Wanhan Ajan Iltamista sisällöstä?

- ☐ erittäin paljon ☐ melko paljon ☐ en osaa sanoa
☐ vähän ☐ en lainkaan

b) Jos pidit niin, mistä ja miksi? _____

4. Mitä mieltä olet lipun hinnasta 8 euroa/henkilö?

- ☐ liian kallis ☐ sopiva ☐ liian halpa

5. Ikäsi?

- ☐ 65–69 v. ☐ 70–79 v. ☐ 80–89 v. ☐ 90 v.–

6. Sukupuolesi?

- ☐ Mies ☐ Nainen

7. Asuinpaikkasi?

Postinumero _____

Kiitos vastauksista!

LIITE 6

KYSYMYSLOMAKKEEN 3B-KYSYMYKSEN "JOS PIDIT ILTAMISTA NIIN MISTÄ JA MIKSI?" KAIKKI ANNETUT VASTAUKSET

Kolmannen kysymyksen b-kohtaan "Jos pidit, niin mistä ja miksi?" vastasi yhteensä 29 henkilöä. Niistä henkilöistä, jotka kolmannen kysymyksen a-kohtaan vastasivat "Pidin erittäin paljon" tai "Pidin melko paljon", 27 henkilöä antoivat kolmannen kysymyksen b-kohtaan seuraavia vastauksia: *"Ulkomaiset taiteilijat, musiikkiohjelmat", "Hyvä oli ohjelma. Kerta kaikkiaan. Laulut olivat mahtavia", "Monipuolinen ohjelma. Erilaiset yht. laulut", "Kivat tutut laulut vanhan ajan mukaan", "Enempi tanssia", "Oli vaihteleva. Kaipasin ketsiä (sketsiä) tai pientä näytelmää", "Lauluesitykset", "Lauluista", "Lasten esityksistä, niitä enempi. Tanssista. Haitarin soittoa kaipasin.", "Laulut", "Arvotuksista. Eedit ja Hertta. Soittajat hyviä.", "Välitöntä suorittamista ja musiikki ja laulut ovat aina mieluista kuultavaa. Jos vielä saa tanssia illan päätteeksi.", "Kaikki ohjelma", "Olisiko liikaa yhden ihmisen varassa?", "Vanhoista lauluista, ketseistä", "Soittajista, laulaja Hertasta. Sisko, melkein kuin mä.", "Pikku tytön tanssi ja kyllä kaikki muukin", "Ihana paikka", "Lauluista", "Lasten esityksistä, lauluesityks", "Kaikes-ta. Nuoruus tuli mieleen", "Erikoissoitin Japanista oli metka", "Pidän aina laulamisesta ja sketseistä ym. Iltamat kuuluvat nuoruuteeni.", "Lauluista ja sketseistä", "Erilainen ohjelma vaihteeksi!" ja "Laulu ja musiikki".* Niistä henkilöistä, jotka eivät vastanneet kolmannen kysymyksen a-kohtaan, 1 henkilö antoi kolmannen kysymyksen b-kohtaan seuraavan vastauksen: *"Mukavat laulut ja kiva tunnelma"* Niistä henkilöistä, jotka kolmannen kysymyksen a-kohtaan vastasivat "Pidin vähän", 1 henkilö antoi kolmannen kysymyksen b-kohtaan seuraavan vastauksen: *"Hyvää yritystä. Nuoret Hertta ja Eedit mukavia. Alkujuonto: teksti liian nopeasti."*

LIITE 7

BUDJETTI

HERTAN KÖÖRI - WANHAN AJAN ILTAMAT 2.10.2010

TULOT

Alfred Kordelinin säätiö	2000
Helsingin kulttuurikeskus	1500
Lipunmyyntitulot 70 hlöä * 8 eur	560
Kahvitarjoilun myyntitulot:	
Kahvin/teen/mehun myynti á 1 eur * 2 * 70 hlöä	140
Kakun/pullan/suolaisen piiraan myynti á 2 eur * 70 hlöä	140
TULOT YHTEENSÄ:	4340

MENOT

Esiintyjien palkkiot:	
Tuottaja, ohjaaja, laulaja, esiintyjä 1	400
Esiintyjä 2	200
Pianisti, säestäjä 2	200
Mandoliinin ja kitaran soittaja, säestäjä 2	200
Tekninen avustaja, esiintyjä 3	200
Tapahtuman juontaja	200
Teatterioppilas 1	100
Teatterioppilas 2	100
Teatterioppilas 3	100
Japanilais-suomalainen duetto, jäsen 1	100
Japanilais-suomalainen duetto, jäsen 2	100
Lapsiesiintyjä 1	60
Lapsiesiintyjä 2	60
Lapsiesiintyjä 3	60
Lapsiesiintyjä 4	60
Palkkojen sivukulut (30 %)	732

Esiintyjien palkkiot yhteensä: 2872

Tilan vuokra 40 eur/tunti ajalle klo 13- 24	440
Kahvitarjoilun tarjottavien hankintakulut	80
WC-paperit, käsipaperit, nestesaippua	20
Tekijänoikeusmaksut	343

Polttoainekulut	100
Markkinointi- ja puhelinkulut	285
Vakuutus esiintyville henkilöille	100
Vakuutus soittimille	100
MENOT YHTEENSÄ:	4340
TULOJEN JA MENOJEN EROTUS	0